

A-19133 II

VICENTE URIBE

**AMEERIKA
IMPERIALISM
HISPAANIAS**

**EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1951**

-19133 II

VICENTE URIBE

AMEERIKA IMPERIALISM
HISPAANIAS

V. TŠERNÕŠOVI
järelsõnaga

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS

TALLINN 1951

Originaali tiitel:

LA POLITICA DEL IMPERIALISMO YANQUI EN ESPAÑA.

por

VICENTE URIBE

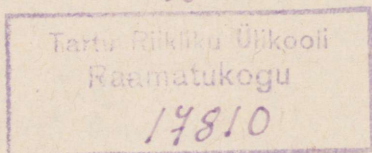
PARIS

1948

Tõlkinud venekeelse väljaande järgi

E. Orgmäe ja A. Saan.

2

JÄNKIDE IMPERIALISM HISPAANIAS¹

Oma läkituses, mis avaldati 11. märtsil 1948, paljastas Hispaania Kommunistliku Partei Keskkomitee hispaania rahva ees ameerika imperialismi agressiivsed plaanid, millede eesmärgiks on muuta Hispaania Nõukogude- ja demokraativatest rünnaku sõjabaasiks, Põhja-Ameerika monopolistliku kapitali asumaaks. Need plaanid leiavad toetust rahvastases poliitikas, mida ajavad Franco ja hispaania reaktioon.

Hispaania Kommunistlik Partei, olles teadlik oma patriotlikust kohustusest, paljastas need plaanid ja juhtis tähelepanu üha kasvavale ohule, mida need plaanid tekitavad. Oma ettekandes Keskkomitee pleenumil, mis toimus Toulouse's, iseloomustas Hispaania Kommunistliku Partei peasekretär Dolores Ybarruri juba 5. detsembril 1945 Hispaanias kehtiva frankistliku režiimi poliitikat järgmiselt:

«Kui oli võitnud saksa imperialism, andis Franco temale Hispaania orjastamiseks, praegu aga, lootes püsida võimul, müüb Franco Hispaaniat uutele peremeestele.»

Sündmused näitasid, et kommunistlikul parteil oli täielik õigus. Tänapäeval tuleb kõnelda mitte enam neist ohtudest, mis ähvardavad Hispaaniat, vaid reaalsest faktidest, juba teostatavast konkreetsetest plaanidest.

Leidub veel inimesi, kes arvavad, et kui frankistlik Hispaania pole lülitatud niinimetatud «Marshalli plaani», siis see tähendab, et ameerika imperialistid ei abista Francot. Suur eksiarvamus!

Imperialistid abistavad falangistlikku režiimi olenemata sellest, kas Hispaania on või ei ole lülitatud «Marshalli

¹ Käesolev V. Uribe teos avaldati 1948. aasta augustis Hispaania Kommunistliku Partei häälekandja «Mundo Obrero» neljas numbris. (Toim.)

plaani», mis on rea Euroopa maade orjastamise plaan. Abi, mida osutavad imperialistid meie kõigi poolt vihatud frankistlikule režiimile, on tingitud Ühendriikide imperialistliku reaktsiooni poliitikast, mille eesmärgiks on haarata hispaania rahvale kuuluvad rikkused, kindlustada sõjabaase Pürenee poolsaarel ja kehtestada riigis Ühendriikidele kuulekas režiim. Praegu Hispaanias valitseva režiimi fašistlik iseloom, mis on aheldanud hispaania rahva, ei takista sugugi imperialistidel oma plaane täitmast, vaid koguni soodustab nende täitmist. Ajal, kui hispaania rahva suu on suletud, kui tema suhtes rakendatakse julma terrorit, tungivad imperialistid üha rohkem rahvamajandusse ja haaravad enda kätte strateegilisi baase, muutudes seega riigi tõelisteks peremeesteks, kes soosivad kodumaareetjaid — falangiste. Imperialistidel õnnestub Hispaania vallutamise poliitikat karistamatult ajada ainult sellepärast, et riigis kehtib frankistlik režiim, viimane aga omakorda eksisteerib üksnes tänu sellele, et seda toetavad ameerika imperialistid.

Imperialistid toetavad Francot tema võitluses hispaania rahva vastu. Selle toetuse eest lubab Franco imperialistidele riigis täielikku peremeest mängida ja allutab oma poliitika Ameerika maailmavalitsemise plaanidele.

Falangism Hispaanias ei suudaks püsida, kui teda ei toetaks rahvusvaheline imperialistlik reaktsioon eesotsas Ameerika Ühendriikidega. Selle abi maksavad falangistid kinni sellega, et nad müüvad rahvuslikku iseseisvust ja riigi suveräänsust oma uutele peremeestele. Mõlematel on oma eesmärk: falangistid püüavad hoida võimu enda käes, imperialistid aga allutada Hispaania oma ülevõimule. Bandiitide selle operatsiooniga seotud kulud aga kannab hispaania rahvas, kes kannatab ennekuulmatut viletsust ja nälga, kellelt on võetud väiksemadki õigused ja vabadused, kes vaevleb kõige julmema terrori käes, mille on valla päästnud falangistlike roimarite jõuk.

Järk-järgult, ilma erilise kärata ja üha kiirema tempoga võtavad ameerika imperialistid oma kontrolli alla Hispaania rahvamajanduse eluliselt tähtsaid harusid, millel on nii majanduslik kui ka strateegiline tähtsus.

Hispaania osa uue sõja ettevalmistamisel on tiheda koostöö tulemusena falangistlike sõjaväejuhtide ning Ühendriikide sõjaväe-, mereväe- ja lennuväemissioonide vahel Ameerika sõjaväeorganite poolt kõige hoolikamalt kindlaks määratud.

Ameerika imperialistid on jõudnud minimaalsete kuludega enda kätte haarata Hispaania rahvamajanduse kõige kasulikumad positsioonid. Nad asusid avalikult positsioonidele, mis olid jäänud vakantseks pärast natside lahkumist. On selge, et ainuüksi inglaste ja ameeriklaste abi, olgu see avalik või salajane, võimaldas Francot pärast «teljeriikide» sõjalist lüüasaamist võimu enda käes hoida.

Uued pretendendid maailmavalitsemisele on huvitatud Franco režiimi säilitamisest sellepärast, et see neid aitab ette valmistada uut sõda. Nad arvestavad Francot kui kuulekat teenrit, kes on valmis kõiki nõudmisi alandlikult täitma. Imperialistid teavad, et niisuguse sünnipärase reeturi kui Franco teenistuslehes on peremeeste vahetamine täiesti normaalne nähtus. Niikaua kui püsib frankistlik režiim, on Hispaania jänkidele-imperialistidele kergeks saagiks. See kõik annab patriootliku, rahvavabastusliku iseloomu hispaania rahva võitlusele Franco vastu, võitlusele vabaduse, sõltumatuse ja demokraatia eest, võitlusele, mis sulab ühte Nõukogude Liidu poolt juhitava kogu demokraatliku ja imperialismivastase leeri suure võitlusega sõjaõhutamajate ja maailmavalitsemise pretendentide vastu.

Hispaania rahva võitlus on väga suureks takistuseks ameeriklaste ja falangistide plaanide elluviimise teel. Just see võitlus on takistanud Franco režiimi kindlustumist. Imperialistid püüavad kõvendada frankistlikku režiimi, toetades lahkkelisid vabariiklikus leeris ning kasutades selleks Prieto tüüpi agente, kes ülistavad jänkide «demokratismi» ning moonutavad hispaania tööliklassi ja kogu rahva vaprast võitluse mõtet.

Täites imperialistide käsku ulatavad Prieto ja tema kaasosalised käe falangistidele, püüdes luua ühisrinnet dollari teenritest ja käsilastest. Samuti nagu imperialistid, nii ei taotle ka Prieto sugugi demokraatiat oma rahvale ega püüa säilitada rahvuslikku sõltumatust. Ta otsib abinõusid selleks, et ühendada hispaania musta reaktsiooni kõiki jäätmeid ja osutada sellega suurim teene hispaania rahva vaenlastele, demokraatia ja sotsialismi vaenlastele.

Samal põhjusel kaitseb Prieto teesi sellest, et Hispaania probleemi suutvat lahendada ainult jänkid-imperialistid. Kuid see «lahendamine» ei ole midagi muud, kui püüde luua Hispaanias reaktsiooni laialdast rinnet, mis ulatuks Prietost falangistideni. Seda ütles ülimal määral küüniliselt ini-

mene, kes nimetab end sotsialistiks! Hispaania probleemi lahendamine tähendab Prieto seisukohalt kõige kasulikumale ametikohale asumist reaktsiooni ja imperialismi teenrite hierarhilisel ametiredelil.

Sel eesmärgil püüab Prieto kõigiti halvustada hispaania rahva kuulsusrikast sõda oma rahvusliku vabaduse eest aastail 1936—1939 ja praegust lepitamatut võitlust, mida peab hispaania rahvas, kes ei taha alistuda ega põlvili langetada.

Hispaania rahvas on juba saanud maitsta tõelise rahvademokraatia esimest vilja. Hispaania reaktsioon, kes avas väravad välismaistele sissetungijatele, kannab hispaania rahva silmis jäädavalt kodumaa reetmise plekki.

Hispaania rahva kangelaslik võitlus kutsub esile vaimustuse ja entusiasmi kogu maailma paljude miljonite lihtsate inimeste hulgas, meie vabadussõjaaegsete liitlaste hulgas, kes on meile jäänud truuks tänapäevani. Kogu maailma demokraatlik avalikkus on Franco fašistliku režiimi lõplikult hukka mõistnud.

Franco pole suutnud oma «rahu» peale sundida ega rahva vastupanuliikumist maha suruda. Vastupidi, võitlus laieneb pidevalt ja omandab üha mitmekesisemaid vorme. Partisaniüksused kasvavad ja tugevnevad, organiseerides enda ümber rahvusliku ühtsuse tõeliselt võimsa liikumise. Hispaania Kommunistlikku Parteid pole õnnestunud hävitada ja kogu maailm on sunnitud praegu tunnistama, et tema mõju suureneb, et ta organisatsiooniliselt kindlamaks muutub ja et ta juhtiv osa hispaania rahva rahvuslikus vabadusliikumises üha tugevneb.

Imperialistlike peremeeste hulgas tekitab rahva võitlus-tegevus suurt rahutust. Sellega seletubki reaktsiooni agentuuri aktiivsuse suurenemine vabariiklikus demokraatlikus leiris. Sellest tuleneb ka Prieto «hauast ülestõusmine», kes 1940. aastal teatas oma poliitilise tegevuse lõpetamisest. Sellest tuleneb ka niisuguste provokaatorlike falangistlike elementide nagu Borrased ja Garcia Pradase kuritahtlik tegevus RTK-s¹. Nemad ja nendetaolised ei tunne mingit häbi, kui nende livreedel säravad ameerika imperialismi kard-paelad.

¹ RTK — «Rahvuslik Töökonföderatsioon» — on anarhistliku ja sündikalistliku kallakuga Hispaania ametiühingukeskus, kes taotleb tööliikumise lõhestamist. (Toim.)

Ehkki jänkidel-imperialistidel on avalikult raske luua ühisrinnet, mis ulatuks vanast falangistlikust kaardiväest kuni Prietoni ja anarhistlike provokaatoriteni, ei tähenda see veel, et nad oma eesmärkide huvides on oma vandenõu kõik püüinised juba välja pannud ja kõik ametikohad juba ära jaganud. Just sellepärast, olles Bordeaux's teinud vana «falangistliku kaardiväe» suurtele frankistlikele rahameestele küünilise ettepaneku, kahekordistas Prieto samal ajal oma alatut lõhestustegevust vabariiklikus leeris, laimates kõigiti vabariiklikke võimuorganeid. Selles seisiski see ainuke eesmärk, mille pärast ta «hauast üles tõusis». Alatu Nõukogude- ja kommunismivastane kampaania, mida ajaleheveergudel säärase innuga arendavad Prieto ja falangistlikud agendid RTK-st, pole midagi muud kui järjekordne lüli üldiste imperialistlike plaanide ahelas.

* * *

Analüüsides tähtsamaid sündmusi rahvusvahelisel areenil pärast Teise Maaailmasõja lõppu ja iseloomustades Ühendriikide poliitikat, ütles seltsimees Ždanov oma ajaloolises ettekandes üheksa kommunistliku partei esindajate nõupidamisel Poolas 1947. aasta septembri lõpul:

«Ameerika Ühendriigid kuulutasid välja uue, avalikult vallutusliku, ekspansionistliku kursi. Ameerika Ühendriikide uus, avalikult ekspansionistlik kurss seadis endale eesmärgiks ameerika imperialismi ülemaailmse ülevõimu kehtestamise... Ameerika Ühendriikide poliitika uus kurss näeb ette sõjalise, majandusliku ja poliitilise iseloomuga abinõude ulatusliku programmi, mis taotlevad kõigis Ameerika Ühendriikide ekspansiooni objektiks olevais maades Ameerika Ühendriikide poliitilise ja majandusliku ülevõimu kehtestamist, nende maade muutmist Ameerika Ühendriikide satelliitideks...»

Ameerika Ühendriikide vallutuspoliitika ähvardab otseselt Hispaaniat. Vaatleme mõningaid sõjalisi, majanduslikke ja poliitilisi abinõusid, mida Ameerika Ühendriigid rakendavad Hispaanias oma agressiivsete plaanide läbi viimiseks.

Alustame sõjaliste abinõudega. Juba 1944. aasta novemb-

ris, niipea kui Francole Nõukogude Armees kuulsusrikaste võitude tagajärjel oli saanud selgeks, missugune saatus ootab hitlerlasi, kirjutas ta alla kokkuleppele, millega Ühendriikidele loovutati Barajasi õhusadam (Madrid) ja anti nõusolek selle laiendamiseks. 1945. aasta jaanuaris anti ameeriklastele õigus kasutada riigis kõiki lennukivälju; hili- sema kokkuleppega lubati neile kasutada Hispaania lennu- välju Ameerika vägede paiskamiseks Euroopa baasidesse.

Sellest ajast peale on ameeriklaste ja Franco «koostööd» uue sõja ettevalmistamisel lennukivälja küsimuses pidevalt edasi arendatud. Selleks aitasid kõigiti kaasa sõjaväe-, lennukivälja- ja mereväemissioonid Ameerika Ühendriikide saat- konna juures Madridis. Need missioonid asusid hoonetesse, mis olid varem kuulunud natsidele.

Õhuliinide ettevalmistamine nõuab mitte ainult paljude lennukiväljade ehitamist strateegiliselt tähtsates kohtades kogu Pürenee poolsaarel, Baleaaridel ja Kanaari saartel, Marokos ja Aafrikas, vaid ka radiotelegraafi, semaforide ja õiste lendude jaoks vajalike seadeldiste, katselaboratoo- riumide jne. ulatusliku süsteemi loomist. Hiljuti tehti esi- mesi katseid piloodita lennukitega. Materjale ja tehnilist personaali andis selleks Ameerika Ühendriikide missioon. Hiljuti teatas Franco, et Hispaania ostab inglise reaktiiv- lennukite uusimaid mudelid.

Lennukiväljade ehitamine toimub kiire tempoga. Kuuekümmen lennukivälja ehitamine on juba lõpule viidud. Need jagunevad järgmisteks kategooriateks: neli üleokeanilise ühenduse len- nukivälja betoneeritud starditeedega, millede pikkus on üle 2500 meetri ja mis võivad vastu võtta kõige suurema tege- vusraadiusega pommituslennukeid; neli ülekontinentaalse ühenduse lennukivälja, mis kindlustavad sidet Aafrikaga; seitse rahvusvahelist lennukivälja starditeedega, millede pikkus ulatub 2000 meetrini; nelikümmend viis niinimetatud sisemist lennu- välja. 1939. aastal moodustas Hispaanias asuvate lennukiväl- jade pindala 2000 hektaari, 1947. aastal aga 14 700 hektaari. Nende ehitamine jätkub lakkamatult.

Lennukiväljade ehitamise eesmärk nähtub selgesti juba sellest faktist, et puudub igasugune kooskõla lennukiväljade arvu ja riigile vajaliku tsiviilõhustranspordi vahel. Riigis on praegu 60 lennukivälja, lennukivälja Hispaania õhuliinidel aga 27. Järelikult on ehitatud ühe lennukivälja kohta rohkem kui kaks lennukivälja.

STRATEEGILISED PLAANID AAFRIKAS

Oma agressiivsete plaanide läbiviimisel Euroopas kavatsevad ameeriklased teatavasti kasutada Aafrikat tagala suure baasina. Sellepärast omandab Hispaania strateegiline seisund erakordse tähtsuse.

Ameerika Ühendriikide saatkonna lennuväeatašee Madridis kolonel Johnson, tema abi major Duffy ja Hispaania Lääne-Aafrika kuberner kolonel Bermejo asusid 14. märtsil 1947 inspeksioonimatkale mööda Hispaania Lääne-Aafrika lennuvälju. Nad käisid Villa Cisnerosis, El Auynis, Cabo Jubis ja Ifnis. Matka eesmärgiks oli uurida kohapeal ameerika plaanide läbiviimise võimalusi selles tsoonis. Sama aasta sügisel külastas Kanaari saarte sõjakuberner kindral Garcia Escamez Ameerika Ühendriike, kus ta kohtas mitme Ameerika kõrgema väejuhatuse esindajaga.

3. detsembril võttis Franco vastu kindral T. B. Wilsoni. Frankistlik ajakirjandus vaikis selle kohtamise täielikult maha. See sai teatavaks alles audientside loetelust, missuguseid oli andnud hispaania rahva timukas.

Kes on siis see kindral? Kindral T. B. Wilson ei ole keegi muu kui volinik ameerika strateegilise plaani läbiviimise alal Aafrikas. Temale on eelkõige tehtud ülesandeks luua niisugune lennuväebaaside võrk, mis kulgeks piki Aafrika mandri rannikut, läbiks Aafrika keskosa ja ühineks suure mere- ja lennuväebaasiga, mille ameeriklased on ehitanud Basrassa, Pärsia lahe rannikule, et ähvardada Bakuu naftarajoon Nõukogude Liidus.

Peamiseks lüliks selles lennuväebaaside võrgus on Bata lennuväebaas Hispaania Guineas.

Üks kuu pärast Wilsoni ja Franco kohtamist, 10. jaanuaril 1948, teatas frankistlik valitsus, et Aafrikasse saadetakse valitsuse komisjon, mille koosseisu kuuluvad lennuväeminister kindral Galliars, põllumajanduse ja tööstuse minister ning kaubandusminister. Selle matka esimeseks tulemuseks oli otsus ehitada Batasse määratu suur üleookeanilise ühenduse õhusadam. Ehitustöid alustati 8. veebruaril, kusjuures teatati, et ehitusel on «esmajärguline riiklik tähtsus». Ühtaegu kiirendati juba käimasolevaid mereväebaasi ehitustöid Batas ja Fernando Po saare tähtsama linna Santa Isabeli sadamas.

10. mail 1948 teatas ameerika korrespondent Henry Buckley Madridist, et Fernando Po saarele ja Batasse on saabu-

nud «ameerika spetsialistid mere- ja õhujõududesse puutuvate vedude alal».

Kuid Wilsoni missioon ei piirdunud Ekvatoriaal-Aafrikaga, vaid haaras samuti ka Maroko. Kaks päeva pärast Wilsoni ja Franco kohtamist, 5. detsembril 1947, sõitis Ameerika Ühendriikide saatkonna sekretär Madridis John I. Miller saadud instruksioonide kohaselt Tangerisse. 30. detsembril asus Ameerika Ühendriikide saadik Tangeris Edwin A. Plitt saatkonna esimese sekretäri saatel teele Tetuani, et kohata Hispaania ülemkomissari kindral Baretaga.

Käesoleval ajal¹ viibib Wilson Addis-Abebas (Abessiinias), kus juhib kaht ameerika ettevõtet: «Ethiopian Air Line'i» ja «Abessiinia Kaubanduse ja Tööstuse Arendamise Ühingu».

Seoses nende plaanide arendamisega tuleb meenutada kokkulepet, millele kirjutasid 14. veebruaril 1948 alla Ameerika ja Portugali valitsus ning millega pikendati kolme aasta võrra Ameerika Ühendriikide õigust kasutada Assoori saartel asuvaid lennuväebaase, samuti ka Ameerika Ühendriikide 15. jaanuaril avaldatud otsust Benghasis ja Tripolis (Liibüas) asuvate lennuväebaaside rekonstrueerimise ja laiendamise kohta.

KOOSTÖÖ MEREVÄE ALAL

Samasuguse aktiivsusega tegutseb ka Ameerika Ühendriikide mereväemissioon Hispaanias. Frankistlikus väljaandes «Boletín Oficial» avaldatakse pidevalt teateid lahtede süvendamistööstest ja sadamate varustamisest vajalike seadmetega peamiselt niisugustes sadamates nagu Vigo, Santa Cruz de Tenerife, Cadiz, Melilla ja Barcelona, mis peavad ameerika sõjaväe maalesaatmisel ja varustamisel otseselt etendama lossimisbaaside osa. Pärast seda, kui Madridis oli 3.—6. veebruarini 1948 viibinud Ameerika Ühendriikide Vahemere laevastiku juhataja viitseadmiral Forrest P. Sherman, algas Franco mereväe täielik reorganiseerimine. Teiste uuenduste hulgas tuleb nimetada Vahemere sõjalaevade koondise loomist, materiaalse varustamise peavalitsuse ning meresõjatööstuse ja ehituse peavalitsuse reorganiseerimist. Samal ajal asuti ka meresõjalaevastiku kõrgema juhtkonna uuendami-

¹ S. o. 1948. aasta augustis. (Toim.)

sele. Juhtivad ametikohad anti isikuile, keda ameeriklased kõige rohkem usaldasid, nagu seda oli avalikult tehtud ka Kreekas.

16. veebruaril 1948 toimus Maças (Portugalis) — jahi korraldamise sildi all, nagu see on tavaline taolistel puhkudel — sõjaline nõupidamine, millest võtsid osa Portugali sõjaminister, falangistlik saadik Nicolas Franco, kindralid Garcia Valiño ja Rada, Ameerika Ühendriikide saatkonna sõjaväe-, lennuväe- ja mereväeatašeed Hispaanias, Ameerika saatkonna nõunik D. Cuntucky ja Portugali sõjaväe kindralid Barrios Rodriguez, Luis Sapayo, Alberto Botello ja Eugenio Barata. Ühtaegu selle kohtamisega pühendasid kõige tuntumad sõjalised kommentaatorid, inglasest kindral Fuller ja ameeriklane Baldwin ajalehe «New York Times» toimetusest rea artikleid Pürenee poolsaare strateegilisele tähtsusele ameerika ekspansionistide plaanide üldises kompleksis.

Natside eeskujul sõidavad kümned ameerika kõrgemad sõjaväelased, kes on muutunud «rahulikeks kommertsantideks», Hispaania risti ja põiki läbi. Kindral Dolittle, Vaikse ookeani õhutsooni endine juhataja, ja kolonel Burder külastasid Hispaaniat firma «Shell Oil Corporation» esindajaina. Maaailma suurimat hotellivõrku kontrolliva firma juhti Conrad Hiltonit, kes matkab praegu Hispaanias oma tegevusraadiuse laiendamise eesmärgil, saadab kolonel D. P. Bynes, tema firma «kompanjon». 12. juulil 1948 saabus Barcelonasse ameerika admiral William Alexander Glassford ülesandega «korraldada ühe ameerika ühingu arvel kaugnägemise demonstratsioon». Ei ole juhuslik, et admiral Glassford, kes kõneleb vabalt hispaania keelt, osutus samaks Eisenhoweri abiks, kes viibis 1942. aastal Prantsuse Lääne-Aafrikas ja valmistas seal ette ameerika vägede maalesaatmist Põhja-Aafrikas. Niisuguseid näiteid võiks tuua lõputult.

Strateegiliste plaanidega käivad kaasas (teisiti pole see võimalik) laiaulatuslikud plaanid ja projektid majanduslikul alal.

* * *

*

Oma ettekandes üheksa kommunistliku partei esindajate nõupidamisel, mida me juba tsiteerisime, ütles seltsimees Zdanov:

«Ameerika Ühendriikide majanduslik ekspansioon on tähtsaks täienduseks strateegilise plaani teostamisele.

Ameerika imperialism püüab liigkasuvõtjana ära kasutada Euroopa maade sõjajärgseid raskusi, eriti toorainete, kütte- ja toiduainete puudust... et dikteerida neile oma orjastavaid abistamistingimusi... Mida raskem on ühe või teise maa majanduslik olukord, seda rängemaid tingimusi püüavad ameerika monopolid talle dikteerida.»

Kõigile on teada Hispaania raske majanduslik seisund: kuritegeliku frankistliku režiimi süü läbi on tööstus ja põllumajandus laostunud, kõikjal valitseb nälg ja viletsus. Selleks, et rahandusliku sõltuvuse silmust veelgi koomale tõmmata ja et kõige väiksema jõu ning rahakuluga vallutada Hispaania majanduse peamised sektorid, kasutavad ameerika imperialistid nii riigis valitsevat majanduslikku laost kui ka seda, et falangistid vajavad imperialistliku reaktsiooni toetust, võitluses rahva ja demokraatia vastu. Jänkid-imperialistid pingutavad kõigest jõust, et muuta Hispaania sõna otseses mõttes Ameerika ašumaaks.

31. märtsil 1948 kiitis Ameerika Ühendriikide kongress heaks frankistliku Hispaania lülitamise «Marshalli plaani». Demokraatlike jõudude protest sundis Ameerika Ühendriike siiski ajutiselt maskeerima oma mängu ning taganema.

Oma avalduses Peruu ajalehele «La Prensa» (28. juunist 1948) kaebab Franco, et «riiki (Hispaaniat) ei lasta kasumite jagamisest otseselt osa võtta». Hispaania timukas haliseb, et tema kuriteo eest tasutakse halvasti. Rahvusvaheliste demokraatlike jõudude protest on tõsiseks takistuseks ebaausate tehingute sõlmimisel Franco ja imperialistide vahel.

«Marshalli plaani» peaeesmärk seisab selles, et tugevdada Ameerika Ühendriikide monopoolset seisundit ja allutada endale oma ärikaaslased — Lääne-Euroopa kapitalistid, panes nad endast sõltuma. Need eesmärgid on Hispaanias juba saavutatud.

Kuid «Marshalli plaan» on ainult üks vahend, olgugi mitte viimne, ameerika imperialistide sõjajärgse poliitika teostamiseks.

Ameerika imperialismi majanduslik sissetung Hispaaniasse toimub väga mitmesugustes vormides:

1. Nende huvide kindlustamine, mis ameerika imperialistidel on Hispaanias juba olemas, ja selleks ameeriklaste kontrolli tugevdamine hispaania ettevõtete üle kuni nende ettevõtete täieliku allutamiseni, või ameeriklaste tegevuse laien-

damine ka neile sektoritele, kuhu väliskapital ei olnud seni veel tunginud.

2. Teine sissetungi vorm väljendub järgnevas:

- a) Saksamaale kuulunud varanduste üleandmine ameeriklastele;
- b) Ameerika Ühendriikide hegemoonia all olevate ja terveid tööstusharusid monopoliseerivate rahvusvaheliste trustide täieliku kontrolli kehtestamine mitmesuguste ettevõtete üle, mis valmistavad Hispaanias nende trustide tegevussfääri kuuluvat toodangut. Nende hulgas on erilise tähtsusega keemiatööstuse ettevõtted, alumiiiniumitehased, väetisevabrikud, kunstkiuvabrikud, plastiliste ja sünteetiliste materjalide vabrikud, elektritööstuse ettevõtted, klaasivabrikud jne.;
- c) rahvusvaheliste monopolide, millel on Hispaanias suuri kapitalimahutusi, üleminek ühel või teisel teel Ameerika kontrolli alla. Nende hulka kuuluvad: elektritööstuse ettevõtete võrk SOFINA-SIDRO-CHADE — «Barcelona Traction», piimatööstuse ettevõtted «Nestle and Anglo-Swiss Holding Company, Limited», mootori- ja autotehas «Hispano-Suiza», raadio- ja elektriaparaatide ettevõtted «Philips Gloeilampenfabrieken» jne.;
- d) ameeriklaste kontrolli kehtestamine tähtsamate kompaniide üle, millel on filiaale Hispaanias, nagu seda tehti suurema osaga itaalia ettevõtetest;
- e) teiste imperialistlike suurriikide, eriti Prantsuse, Inglise ja Belgia ettevõtjate väljatõrjumine nende positsioonidelt Hispaanias.

3. Majanduslike surveabinõude kasutamine, nagu krediidide andmine või nende andmisest keeldumine, toorainega varustamise monopol ja väliskaubanduses hindade pealesundimine.

Fakte on nii palju ja need on niivõrd erilaadsed, et neid kõiki on võimatu loendada. Selles teoses me peatume ainult mõnedel tähtsamatel faktidel, millest piisab, et anda kas või ligikaudne pilt selle kontrolli ulatusest, mille ameeriklased on sisse seadnud Hispaanias.

NAFTA

Juba enne sõda olid ameerika monopolide käes tähtsad positsioonid hispaania naftatööstuses. Praegu on nad siin täielikud peremehed.

Nagu nähtub CAMPSA («Compañía Arendataria del Monopolio de Petroleos Sociedad Anonima») 1946. aasta aruandest, toimusid läbirääkimised firmadega «Shell», «Standard Oil» (New Jersey) ja «Caltex» (Texas). 1947. aasta juunis sõlmiti kokkulepe firmaga «Standard Oil» 360 000 tonni nafta andmise kohta nelja aasta jooksul hispaania kaupade vastu.

Kuid — mis on veelgi tähtsam —, Franco valmistas ette tingimusi CAMPSA täielikuks üleandmiseks ameerika naftakompaniidele. 16. juulil 1947 kinnitasid niinimetatud «cortesid» selle naftamonopoli reorganiseerimise projekti. Võttes sel puhul sõna, avastas Franco valitsuse rahaministri abi Fernando Camacho Baños selle ürituse tõelise mõtte:

«Mis puutub monopoli juhtimise vormi, siis ei peetud otstarbekohaseks, et monopoli juhiks otseselt riik, sest valitsuse organ ei ole kohandatud tööstuse juhtimiseks. Sellepärast oli vaja sõlmida kokkulepe erakapitaliga monopoli juhtimise küsimuses.»

Määrdeainete kaubastamine ja jaotamine on praegu täielikult ameeriklaste käes. Kõigil ameerika naftakompaniidel on Hispaanias oma filiaalid. Suurimad neist on:

«Sociedad Española de Lubricantes» (SAEL), «Gulf Oil Corporation'i» filiaal; aktsiaselts «Vacuum Oil Company» ja «Vacuum Oil Company of Canary Islands», mille esimees Walter F. Smith on ühtlasi «Ameerika Kaubanduspalat Hispaanias» Madridi komitee esimeheks; aktsiaselts «Texas Company»; aktsiaselts «Georgia Oil»; aktsiaselts «Atlantic» ja «Atlantic Refining Company of North Africa»; «Trust Oil» — New Yorgi «MSDD Oil Products Company» filiaal.

Tüüpiliseks näiteks sellest, kuidas briti ettevõtted lähevad üle ameeriklaste kätte, on aktsiaselts «Sociedad Petrolifera Española Shell», mis oli varem inglise-hollandi naftatrusti «Royal Dutch Shell» filiaal. Praegu on see trust niivõrd tihedasti seotud ameeriklastega, et ameerika kindral James H. Dolittle nimetati «Shell Union Oil Corporation» aseesimeheks, kes, nagu me juba mainisime, hiljuti külastaski oma filiaali «Petrolifera Española».

Suurimaks naftaettevõtteks Hispaanias peale CAMPSA on aktsiaselts «Compañía Española de Petroleos» (CEPSA), mis on tihedasti seotud firmaga «Standard Oil». Sellele seltsile kuulub riigis ainuke naftadestilleerimistehas Santa Cruz de Tenerifes ning tal on oma tanklaevastik nafta veoks. Tema administratiivnõukogusse kuuluvad niisugused tuntud falangistid kui Demetrio Carceller ja Jose Maria de Areilza, frankistlik saadik Buenos Airesis.

Toetudes sellele ettevõttele ja tihedas koostöös Rahvusliku Tööstusinstituudiga (INI) — falangistliku asutusega, mis loodi selleks, et kergendada Hispaaniasse hitlerliku Saksamaa kapitalide sissetungi, esitasid jänkid-imperialistid projekti, mis mitte ainult annab nende kätte kogu Hispaania naftatöötlemis- ja naftadestilleerimistööstuse, vaid ka täielikult vastab Ameerika Ühendriikide ekspansiooniplaanidele Euroopas ja uue sõja ettevalmistamise plaanidele.

24. jaanuaril 1948 sõitis New Yorki Francisco Recasens Mercade, CEPSA sekretär ja administratiivnõukogu liige. Tema sõidu eesmärgiks oli täpsustada viimsed üksikasjad selles laiaulatuslikus plaanis, mille kohaselt Hispaanias organiseeritakse naftatöötlemistehaste võrk Kesk-Ida nafta jaoks, mida saadetakse Euroopa turgudele ja kasutatakse ameeriklaste strateegiliste plaanide läbiviimiseks Euroopas. See võimaldaks vältida kauget ringteed, mida tuli seni kasutada toornafta veol Kesk-Idast Ameerika Ühendriikide naftatöötlemistehastesse. Vastavalt informatsioonile Havana ajalehes «Diario de la Marina» 13. juunist, Barcelona ajalehes «Vanguardia» 23. maist ja Madridi ajalehes «El Economista» 3. juulist 1948 on organiseeritava uue ettevõtte kapitaliks 40 miljonit dollarit, millest 50% annab peseetades ja sisseseade näol Rahvuslik Tööstusinstituut (kes ehitab naftatöötlemistehast Cartagena), 25% kuulub firmale «Caltex» («California Oil and Texas Oil Company»), kuna ülejäänud 25% annab CEPSA, mis on juba ise ameerika kompanii filiaal. Ameeriklaste panus koosneb dollaritest, vajalikest masinast ja tehnilisest abist.

Uue ettevõtte jaoks tuleb: a) ehitada uus naftatöötlemishoone Tenerife naftadestilleerimistehase juures, tootmisvõimsusega 5000 barrelit päevas (ehitustöödega on juba alustatud);

b) laiendada Escombreras (Cartagenas) ehitatavat naftatöötlemistehast, mis oli seni Rahvusliku Tööstusinstituudi

poolt kontrollitava «Empresa Nacional Calvo Sotela» omanduses;

c) ehitada uus suur naftatöötlemistehas Tortosas (Tarragona provintsis) ja tõenäoliselt veel üks tehas Baleaaridele.

Vastavalt Londonist 28. juulil 1948 saadud telegrammile kavatakse eraldada Tarragona sadamas selle uue ettevõtte jaoks «vaba tsoon».

Praegu nõuab Rahvuslik Tööstusinstituut, et uude ameerika plaani lülitataks ka saksa natside poolt planeeritud ettevõtte «Petrolifera Popular Manchega», mis pidi tootma naftat Puertollano bituumsetest kivimitest ja mille ehitustööd jäid seisma natside lüüasaamise momendil.

Ameerika kompaniid teevad suuri jõupingutusi uute naftaleiukohtade avastamiseks Hispaanias. Selleks asutati aktsiaselts «Compañía de Investigaciones y Explotaciones Petrolíferas» (CIEPSA), millest võtavad osa CEPSA ja «Socony Vacuum Oil Company» kapitalid. Selle ettevõtte administratiivnõukogus on CEPSA esindajaks Francisco Recasens ja «Socony Vacuum» esindajaks J. A. Berthin.

Kõige ulatuslikumad uurimistööd toimuvad Olianas (Leridas) ameerika inseneri Verner Johnsi juhtimisel. Ettevalmistustööd uurimise läbiviimiseks toimuvad Oliuse tsoonis, 25 km Olianast, ja Burgo de Osma.

Peale selle teostab CAMPSA koostöös ameerika firmaga «Oil Well Supply Company» puurimistööd Villaescusa del Butronis ja Villarcayos (Burgose provintsis). Naftat otsitakse veel Chiclana de la Fronteras (Cadizis), Puente Cecuresis (Pontevedras) ja Marokos.

Käesoleval ajal annab Franco Hispaania sadamaid ameeriklastele üle niisugustel tingimustel, mida võib võrrelda üksnes rahvusvahelistes kontsessioonides leiduvate tingimustega Hiina sadamate kohta alates 1890. aastast. Seda tunnistavad falangistid äärmiselt jultunult ja häbitult omaenda ajalehtedes. 12. juunil 1948 avaldati ajalehes «Arriba» teade Puerto de la Luzi (Las Palmas Gran Canaria saarel) kohta, mis kandis pealkirja «Välismaa naftakompaniidele antakse kontsessioon Isleta saare maa-aladel tehaste ehitamiseks». Artiklis öeldakse:

«Kontsessioonile antav maa-ala moodustab ümmarguselt miljon ruutmeetrit. See maa-ala seatakse niisugusesse seisukorda, et sinna oleks võimalik ehitada naftadestilleerimistehaseid. Käesoleval ajal on Puerto de la Luzis esinda-

tud järgmised välismaa kompaniid. «Sociedad Petrolifera Española» (SAEL), «Cory Brothers», «Vacuum Oil Company of Canary Islands» ja aktsiaselts «Texas Company». Kontsessioone taotlevad ka «Standard Oil», CEPSA ja «Caltex».

ELEKTRIENERGIA

Kui läheme vedelküteteaine küsimuselt üle elektrienergia tootmise ja jaotamise küsimusele, siis näeme, et ameeriklased püüavad mitmesugusel teel ja kõikvõimalike vahenditega sisse seada oma kontrolli ka selles sektoris, mis on kapitalimahutuste suuruselt (4 539 128 368 peseetat põhikapitali pluss 1 586 503 966 peseetat obligatsioonides) Hispaania majanduse tähtsaimaks alaks.

Lääne-Euroopa elektriettevõtete enamust kontrollib hiigeltrust, kuhu kuuluvad firmad SOFINA, SIDRO, CHADE ja «Barcelona Traction». Ehkki nad esinevad iseseisvate üksustena, kujutavad nad endast tegelikult ettevõtete konsortsiumi, mis toetub kapitalile, mille omanikeks on Ameerikas asuv Morgani pank, saksa AEG ja Kruppi ettevõtted koos järgmiste pankadega: «Société Général de Belgique», Zürichis asuv «Banque pour Entreprises Électriques» ning samuti ka Londonis asuv «Midland Bank».

Selle hiigelsuure konsortsiumi eesotsas on «Société Financier de Transport et d'Entreprises Industrielles» (SOFINA), mille direktoriks ja esindajaks on Denny Heinemann, saksa päritoluga endine AEG esindaja Brüsselis, tänapäeval aga kodumaata inimene, kes rändab Ameerika lipu all.

Sõja ajal andis Heinemann kontrolli kõigi nende ettevõtete üle Ameerika Ühendriikidele, asutades seltsi «Cervicios Incorporated», mis pole midagi muud kui SOFINA ameerikapärase nimetusega.

Mis puutub firmasse CHADE, siis anti see Hispaania sõja ajal tervenisti üle Luksemburgis 20. detsembril 1938 spetsiaalselt asutatud seltsile, mis kandis nimetust «Société d'Électricité» (SODEC). Selle operatsiooni eesmärgiks oli viia see firma väljapoole demokraatliku Hispaania tegevuspiirkonda.

1940. aastal viidi SODEC üle Panamasse, kus ta kandis nimetust «Sovalles Incorporated». 19. augustil 1947 taastati see selts Luksemburgis. Käesoleval ajal, 1948. aastal, toi-

mub CHADE aktsiate vahetamine SODEC-i aktsiate vastu. 12. oktoobril 1947 teatas ameerika ajakirjandus George S. Messerschmidt, Ameerika Ühendriikide endise saadiku Mehhikos ja Argentiinas, nimetamisest SODEC-i esimeheks. Nagu me juba näitasime, teostab see firma absoluutset kontrolli CHADE üle. Messerschmidt on seesama isik, kes Ameerika Ühendriikide saadikuna Mehhikos sageli kohtas Prietoga ja andis temale üle Ameerika Ühendriikide riigidepartemangu juhendeid ja instruksioone.

Denny Heinemann, olles SOFINA direktoriks ja esindajaks, on ühtlasi ka CHADE aseesimees ja «Barcelona Traction» ning SIDRO administratiivnõukogu liige. 1946. aasta juunis külastas ta Madridi ja tuli sinna hiljem uuesti tagasi, et lahendada mõningaid lahkkelisid Juan Marchi rühma ja frankistliku administratsiooni vahel. Teatud ringkondades püütakse neile lahkkelidele omistada suurt tähtsust; tõeliselt aga on siin tegemist lihtsa tülitsemisega sahkerdajate vahel, kes vaidlevad selle üle, kui palju ametikohti peab saama Juan Marchi rühm Hispaanias asuvate filiaalide administratiivnõukogudes ja kui palju dollareid saavad frankistid selle eest, et nad varjavad kavatsetavat röövoperatsiooni firma «Barcelona Traction» hüpotegiobligatsioonidega. Asja olemus seisab selles, et kogu hispaania tööstus, mis sõltub sellest suurettevõtete võrgust, on läinud ameeriklaste kontrolli alla. Me ei saa siin loendada kõiki neid ettevõtteid. Piisab sellest, kui öelda, et nad haaravad: elektrienergia tootmist, jaotamist ja kasutamist; niisutussüsteemi ja veega varustamise süsteemi maa-alal, mis ulatub Ülem-Aragooniast kuni Alicanteni, kaasa arvatud kogu Kataloonia; niisuguseid ettevõtteid nagu «Compañía Sevillana de Electricidad» ja «Compañía Nacional de Colonización Africana», mis on Guinea suurim koloniaalettevõte.

Teist Hispaanias asuvate elektriettevõtete suurt rühma kontrollib aktsiaselts «Sociedad Anonima Hidroelectrica Iberica» (IBERDUERO), mille käsutuses on üle ühe miljardi peseeta suurune kapital. Selle seltsi hispaania kapitalid on peamiselt baski päritoluga ja kuuluvad Bilbao ning Biskaia pankadele. Tähtsat osa etendab ka ameerika kapital — firma «General Electric» (Morgani rühm), kelle poolt on kaks liiget IBERDUERO administratiivnõukogus (E. Arthur Baldwin ja Clark Hynes jun.).

Suhted selle suurettevõtte ja firma «General Electric»

vahel kujunevad üha tihedamaks. Ajaleht «El Economista» 6. aprillist 1947 kirjutas selle kohta:

«IBERDUERO rühm jääb truuks oma ameerika varustajaile, sest temal ja firmal «General Electric» on ühised huvid.»

Sama «El Economista» teatas 17. aprillil 1948, et «ameerika rühma vastutav esindaja jõuab lähemal ajal Hispaaniasse, et inspekteerida IBERDUERO ettevõtteid». Ühtaegu sõitsid selle rühma kaks juhtivat esindajat Erran ja Arteche (poeg) Ameerika Ühendriikidesse, et «kindlustada nende ettevõtete finantseerimist».

IBERDUERO kontrollib elektrietteville Navarrast kuni Portugali piirini ning on Hispaania keskosas seotud aktsiaseltsiga «Hidroelectrica Española», mis omakorda on alustanud koostööd firmaga «General Electric» ning sattunud temast täielikku sõltuvusse.

Oma sõnavõtus aktsionäride üldkoosolekul 1948. aasta aprillis avaldas aktsiaseltsi «Hidroelectrica» esimees Jose Maria de Oriol y Urquijo kiitust ja tänu firmale «General Electric» selle eest, et ta on osutanud aktsiaseltsile teeneid.

1948. aasta juulis saabus Hispaaniasse firma «General Electric» kaastöötaja, ameerika insener John L. Savage, et uurida ja välja töötada Tajo jõe energia maksimaalse ära kasutamise plaanid, mis oli tehtud ülesandeks ühele «Hidroelectrica Española» filiaalile — kompaniile «Hidroelectrica del Tajo».

Teisel «Hidroelectrica Española» filiaalil, firmal «Electra Madrid», on kontsessioon Hispaania pealinna valgustamiseks. Üks tema nõunikest, Octaviano Alonso de Celiz, kes on tuntud falangist ja Madridi linnapea esimene asetäitja, külastas hiljuti Ameerika Ühendriike.

Loode-Hispaanias organiseeritakse veel üht suurt elektrietteville rühma. Seda teevad ühiselt järgmised kompaniid: «Fuerzas Electricas del Noroeste de España» (FENOSA), «Sociedad General Gallega de Electricidad», «Saltos del Cil», «Electricas Leonesas» ja «Saltos de Nansa». See rühm sõltub otseselt Keskpangast, mille esimees Ignazio Villalonga Villalba on tuntud ameerika agent, kes on ühtaegu ka CEPESA esimees ja Juan Marchi südamesõber. 1947. aastal ühendasid nad oma ettevõtteid.

Villalonga viibis 1948. aastal mitu kuud Ameerika Ühendriikides koos Emilio Botiniga ja Juan Antonio Bravoga.

Pärast nende tagasijõudmist avaldas «El Economista» oma veergudel 26. juunil 1948 rea teateid, milles kinnitati, et nad ameerika kompaniidega «on jõudnud põhimõttelisele kokkuleppele, mis ootab ratifitseerimist oma ellurakendamiseks».

Kui peame silmas, et Villalonga, Botin ja Bravo mitte ainult kontrollivad elektriettevõtteid Loode-Hispaanias, vaid on ka firmade «S. A. Mengemor» ja «Hidroelectrica del Chorro» administratiivnõukogude liikmed, missugused firmad asuvad juhtival kohal energia tootmisel ja jaotamisel Andalusias, siis jõuame järeldusele, et ameeriklased juba kontrollivad või haaravad enda kätte kontrolli kõigi ettevõtete üle, mis toodavad või jaotavad elektrienergiat kogu maal.

* * *

Kui vaatleme olukorda elektriseadmete ja -masinate tootmisel, siis näeme sama pilti kui elektrienergia tootmise ja jaotamise alal. Ka siin on juhtivad positsioonid ameerika monopolistide käes. Kõik ameerika elektrimasinatööstuse suurtrustid kindlustavad Hispaanias oma positsioone.

Seda tehakse väga lihtsalt. Selle tagajärjel, et ameerika tehaste elektriseadmeid sõja ajal uuendati, on ameerika trustidel kogunenud tohutul hulgal kasutamata masinaid. Ameerika Ühendriikides muutuksid need vanarauaks. Ameerika trustid hakkasid neid masinaid oma filiaalide kaudu ja otseselt saatma Hispaaniasse uute masinate hinnaga, suurendades sellega oma kapitalimahutusi. Niisiis, kulutamata sentigi, laiendavad imperialistid ühelt poolt oma filiaalide tegevussfääri ja tungivad teiselt poolt neile mittekuuluvaisse ettevõtetesse.

Morgani rühm teostab «International Telegraph and Telephone» (ITT) ja «International General Electric Company» (oma kahe peamise elektrienergia tootmise osakonna) abil ja Franco toetusel oma ammust plaani — haarata Hispaania sidesüsteem täielikult enda kätte.

Üldtuntud on juhtum hispaania kompaniiga «Telephonica». 1945. aastal kiitles falangistlik propaganda, et Franco olewat «Telephonica» «välja ostnud». See on üks näide falangismi piiritust jultumusest. Tegelikult sai Franco firmalt ITT 50 miljonit dollarit kuldboonides, mis vahetati tema poolt

318 640 aktsia vastu nende aktsiate hulgast, missuguseid valdas Morgani rühm firmas «Telephonica Española». «Telephonica» ei lakanud olemast sõltuv jänkidest. Vastupidi, 1946. aasta oktoobris allakirjutatud kokkuleppe tagajärjel ja aktsionäride üldkoosolekule 25. mail 1948 esitatud memorandumil alusel tugevnes ameeriklaste kontroll veelgi. ITT delegaatidena kuuluvad «Telephonica» administratiivnõukogusse: Ogilvy G. A. — aseesimehena, George H. Dennis, Nils F. Trumpy ja Robert N. Walsh — nõukogu liikmetena.

Hispaanias on veel järgmised ITT filiaalid:

a) aktsiaselts «Standard Electrica», kaasa arvatud kaablitehased Muriedases ja Maliaños (Santanderi provintsis) ja telefonivabrik Madridis. «Standard Electrica» nõukogu troonil istub markii Urquijo, keda ümbritseb kolm ameerika aseesimeest: Francis White, Fred T. Coldwell ja Nils F. Trumpy. «Standard Electrica» suurendas 1947. aastal oma operatsioonide mahu kahekordseks, saades kapitaliga 30 miljonit peseetat 13 828 545 peseetat kasumit;

b) aktsiaselts «Sociedad General de Cables Electricas» kapitaliga 10 miljonit peseetat;

c) «Macay Radio and Telegraph Company», mis ehitab raadiojaama Charf-el-Akabisse, Tangeri lõuna-ossa. See raadiojaam annab edasi kõik saated ameerika vägedele Euroopas;

d) aktsiaseltsid «Marconi Española», «Transradio Española» ja «Empresa Nacional Torres Quevedo», mis juhivad raadiotelefonisüsteemi Hispaanias, Marokos ja Aafrika valdustes. Nad kõik on firmaga ITT tihedasti seosesoleva inglise-ameerika ettevõtte «Cable and Wireless Holding, Limited» filiaalideks.

«International General Electric» valdab Hispaanias järgmisi ettevõtteid:

a) aktsiaselts «La Compañía General Española», mida juhivad tuntud baski finantsist Pedro de Careaga y Bazabe (Cadagua krahv), falangist Jose Maria de Areilza ja ameeriklane Clarence M. Popp;

b) «Compañía General Española de Electricidad», mis toodab elektrilampe «metall», ja elektrilambitehas «Osram» — endine saksa ettevõtte (praegu kontrollivad seda ameeriklased);

c) «Sociedad Iberica de Construcciones Electricas» (SICE), mille eesotsas on veel üks baski rühma suurkapitalist Julio Hernandez Mendirichaga. 1947. aastal ostis see selts Aravacas (Madridis) 100 000 ruutmeetrit maad oma vabriku laiendamiseks. See laiendamine toimus sel ajal, kui SICE administratiivnõukogusse astusid Roger Herod ja Kenneth K. Bointon: üks neist on firma «International General Electric» esimees, teine aga aseesimees.

d) «Sociedad Española de Construcciones Electromecanicas» — üks tähtsaim elektriseadmete ettevõtte Hispaanias, mille esimeheks on Julio de Arteche, kes on ühtlasi Bilbao panga esimees. Ettevõtte üldkapital on 100 miljonit pesetat, millest 25 miljonit kuulub firmale «General Electric». Kompanii laiendab ja täiustab kolme vabrikut, mis kuuluvad temale Hispaanias;

e) aktsiaselts «Compañia Hispano Radio Maritima», mis varustab hispaania kaubalaevu firma «General Electric» poolt toodetud radariseadmetega.

Hiljuti organiseeriti veel üks «General Electric'i» filiaal — «Andieza», mis on samuti tihedasti seotud ameeriklaste ja falangistide strateegiliste plaanidega. Ta valmistab elektriseadmeid lennuväljadele, raadioaparatuure sõjalaevastikule, lennuväele ja sõjaväele, toodab kaasaskantavaid saatejaamu ja ultralühilainetel töötavaid raadiotelegraafiseadmeid.

«Westinghouse Electric International Company» rühmal on kaks filiaali: «Constructora Nacional de Maquinaria Electrica», mille esimeheks on seesama Julio de Arteche, ja «Sociedad Española de Frenos, Calefaccion y Señales».

Need faktid näitavad küllalt veenvalt, et ameerika monopolid on seadnud oma Hispaanias asuvate elektriettevõtete etteotsa baski suurkapitalistid Urquijo, Arteche, Careaga ja Mendirichaga. Tihedas koostöös ameeriklastega suurendavad nad muinasjutuliselt oma kasumeid ja tõukavad Hispaaniat üha tugevamini niisugusele teele, mis viib Hispaania täieliku muutumiseni jänkide asumaaks. Ja see kõik toimub Franco ohjeldamatu terrorirežiimi kaitse all, töötajate näljapalga ja hispaania rahva kohutava viletsuse arvel. Sõltumiseга jänkidest-imperialistidest seletub ka see «maršaliseeritud» agarus, mida ilmutavad suurkapitalistid ja niisugused nende agendid vabariiklikus leeris nagu Prieto, samuti ka mõned baski kapitalistid ja natsionalistid. Falangistid, kapi-

talistlikud kiskjad, Prieto tüüpi parempoolsed sotsialistid ja baski natsionalistliku partei mõned juhid esinevad hispaania rahva silmade all ühe ja sama peremehe — ameerika imperialistlike agressorite teenritena. Poleks õige arvata, et ülaltoodud fakte esineb ainult elektritööstuses. Võib tuua kümneid fakte rahvusliku majanduse mitmesugustelt aladelt. Esitame veel ühe kujuka näite.

Mehhanismide tööstuse kompaniil «Worthington Pump and Machinery Corporation» on Hispaanias kaks filiaali: «Bombas y Construcciones Mecanicas» (aktsiaselts «Worthington») ja «Sociedad Española de Construcciones Metalicas». Need mõlemad kujutavad endast markii de Urquijo perekonna pärandit. Esimese filiaali aseesimeheks on Luis de Urquijo y Landecho. Ajaleht «El Economista» teatas 15. mail 1948, et aktsiaselts «Worthington» suurendas äsja oma kapitali 5 miljoni peseeta võrra. Ta sai firmalt «Worthington Pump and Machinery Corporation» uusimaid masinaid, mille vastutasuks ameerika kompanii suurendab oma osa selles hispaania ettevõttes.

«Sociedad Española de Construcciones Metalicas» auesimeheks on markii de Urquijo, tegelikuks esimeheks aga on Luis de Urquijo y Landecho. See ettevõtte on samuti laiendamise staadiumis, teiste sõnadega: ameeriklased sirutavad oma käppasid ka siia. Ajaleht «El Economista» kirjutas 6. märtsil 1948:

««Worthington» ja «Sociedad Española de Construcciones Metalicas» sõlmisid tehnilise kokkuleppe koostöö kohta uut tüüpi pumpade tootmisel. Selleks ehitab «Sociedad Española de Construcciones Metalicas» Linaresis asuvas fakooriumis valutsehhi tehnika viimase sõna järgi, et laiendada ja arendada tööstusalase koostöö uut meetodit mõlema firma vahel.»

Teade nende kahe ameerika ettevõtte laiendamisest, misuguseid Hispaanias valitseb Urquijo perekond, langes ajaliselt ühte «Worthington Pump and Machinery Corporation» administratiivnõukogu liikme Howard Bruce'i nimetamisega Paul Hofmani — administraatori «Marshalli plaani» realiseerimise alal — abiks ja «Marshalli plaani» administratsiooni juhiks Prantsusmaal. Bruce asub Pariisis, mis hõlbustab tema koostööd Urquijoga ja ta tegevust Hispaanias.

AMEERIKLASTE TUNGIMINE ÜHISKONDLIKULT KASUTATAVAISSE ETTEVÖTTEISSE HISPAANIAS

Kontrolli säilitamine ühiskondlikult kasutatavate ettevõtete üle on rahvusliku suveräänsuse vajalikuks tingimuseks. Imperialistlike suurriikide koloniaalpoliitika iseloomulikuks jooneks on see, et nad haaravad asumaades ühiskondlikult kasutatavad ettevõtted enda kätte. Me juba nägime, et ameeriklased kontrollivad telefoni- ja raadiotelegraafivõrku, kogu «Iberia» õhuliine ja vedelkütteenetööstust. Reeturite-falangistide orjalikul kaasabil püüavad nad nüüd laiendada oma ülevõimu ka neile aladele, mis on veel jäänud väljapoole nende võimupiirkonda.

Hästi on teada Hispaania raudteede katastroofiline seisund, samuti ka vajadus täielikult uuendada mitte ainult vee- ja sisse- ja väljaveid, vaid — mis on veelgi tähtsam — ka raudteetammi. On teada, et vedude maht käesoleval ajal moodustab ainult 86% sõjaeelse 1936. aasta vedudest. Viidates raskele olukorrale raudteede alal, mis on kujunenud frankistide eneste süü läbi, väidavad nad, et Hispaania ise ei suuda oma raudteevõrku rekonstrueerida ja et ainsaks väljapääsuks on raudteede üleandmine ameeriklastele.

Ameeriklastele Hispaania raudteede üleandmise plaanide väljatöötamisel koostasid frankistid kõigepealt raudteede elektrifitseerimise projekti, et hiljem neisse plaanidesse lülitada ka valgussignalisatsioon ja liiklemise julgeoleku kogu süsteem. Käesoleval ajal on frankistid lõpetanud niisuguste projektide koostamise, mis haaravad kogu Hispaania raudteevõrgu.

Juba diskussiooni ajal elektrifitseerimisplaani arutamisel «cortes'te» istungil 1946. aasta aprillis ütles selle küsimuse kohta sõna võtnud Pedro Gonzalez Bueno oma kõnes:

«Me kuulutasime välja tehnilise konkursi välisfirmade ja rühmade hulgas, kes on spetsialiseerunud elektrifitseerimisega seotud küsimustes. Me pöördusime nende poole abi ja toetuse saamiseks kuni krediitide andmiseni nende poolt tooraine, valmisseadmete ja masinate näol.»

Nähtavasti ei hoia ameerika monopolid asjata vana peni Pedro Gonzalez Buenot oma teenistuses. Ta on kahe Hispaania asuva ameerika ettevõtte: «General Electrica Española» ja «Sociedad Iberica de Construcciones Electricas» (SICE) administratiivnõukogu liige.

Valgussignalisatsiooni ja ohutussignaali süsteemi kehtendamise puhul ütles Franco valitsuse ühiskondlike tööde minister kindral Fernandez Ladreda oma teadaandes, mis avaldati frankistlikus ajakirjanduses 31. jaanuaril 1947, täiesti selgelt:

«Tuleb rõhutada, et praegu kaalutakse suurimate välisfirmade ettepanekuid, mis on nende poolt tehtud eesmärgil võtta osa selle programmi elluviimisest, milleks firmad annavad oma patendid ja tehnilised vahendid.»

1947. aasta sügisel saatis Franco Ameerika Ühendriikidesse teedeinseneri, tuntud falangisti, tööministri abi esimeses Franco valitsuses, «cortes'te» saadiku ja selle falangistliku organi ühiskondlike tööde komisjoni liikme Jose Luis Escario. Ta viis Ameerika Ühendriikidesse frankistliku valitsuse konkreetset plaani Hispaania raudteede üleandmiseks ameeriklastele. Pärast Ameerika Ühendriikidest tagasisaabus 23. oktoobril 1947 võttis Franco vastu Escario, kes tegi temale ettekande sõidu tulemustest. 30. oktoobril esines ta Ehitusinstituudis ettekandega sama küsimuse kohta, peatudes üksikasjaliselt selle plaani ulatusel:

«Raudteed», ütles ta, «kuuluvad riigile (mis on suureks põhimõtteliseks veaks) ja nad on niivõrd halvas seisukorras, et sellest on raske jagu saada. RENFE (Rahvusliku Raudteevõrgu Valitsus) ei suuda juba pikemat aega parandada meie raudteemajanduse seisukorda, sest rahvuslik turg ei saa anda kõike seda, mis on vajalik täielikuks rekonstrueerimiseks.»

Ja seepärast, lisas juurde frankistlik agent, võivad ainult ameerika kompaniid selle ülesandega lõplikult toime tulla.

Raudteevõrgu üleandmise plaani väljatöötamine on jõudnud lõppfaasi. Selle plaani tähtsus nähtub kas või sellest, et firma «Westinghouse Electric Corporation» esimees Andrew Wells Robertson isiklikult viibis ligi kuu aega Hispaanias, pidades läbirääkimisi selle plaani elluviimise viiside üle.

Robertson võeti 19. mail 1948 vastu Franco poolt. Hiljem kohtas ta korduvalt välisministriga, ühiskondlike tööde ministriga, tööstus- ja kaubandusministriga ning samuti ka RENFE juhtkonnaga.

25. mail 1948 kutsus Robertson kokku ajakirjanduskonverentsi, kus ta vastavalt ajalehe «La Vanguardia» teatele avaldas järgmist:

«Ma sõitsin Hispaaniasse selleks, et uurida rahanduslikku

olukorda, mis on riigis tekkinud dollarite puuduse tagajärjel. Kompanii, mille presidendiks ma olen, on erakordselt huvitatud Hispaania raudteede elektrifitseerimise plaanist. Ma juba astusin vajalikke samme selleks, et Hispaaniasse eksporditaks vajalikke materjale ligi 30 miljoni dollari väärtuses.»

Hiljem tunnistas Robertson, et kompanii «Westinghouse» tahtis saada tellimuse kogu Hispaania raudteevõrgu elektrifitseerimiseks.

Ühtaegu Hispaania raudteemajanduse enda võimusesse haaramise plaaniga esitavad ameeriklased veel kaks paralleelset plaani. Esimese plaani järgi on nad nõus enda peale võtma maanteede rekonstrueerimise, millede seisukord on niisama vilets nagu raudteede seisukord. Vastutasuks sellele tahaksid jänkid saada kontsessioone ning erilisi eesõigusi veereva koosseisu sisseveo ja monteerimise ning maanteedel transporditeenistuse organiseerimise alal koos monopoliõiguse saamisega vedude suhtes. Teise plaani teemaks on Hispaania sadamate korrastamine tingimusel, kui jänkidele antakse kontsessioone «vabades tsoonides»¹ ning võimalikult ka väliskaubanduse monopol.

Sellelaoliste plaanide tagajärgede kogu raskus on komentaaridetagi selge. Hispaanlaste rahvustunne on solvatud äärmise piirini. Iga hispaanlane, kes on väärt seda nime kandma, saab aru, et nende plaanide teostamine tähendab Hispaania suveräänsuse ja rahvusliku sõltumatuse täielikku kaotust ning Hispaania muutmist veel üheks ameerika kapitali asumaaks.

Pole raske teha järeldusi nende plaanide sõjalisest tähtsusest. Ameeriklased tahavad kasutada Hispaaniat oma agressiivse poliitika tugialana Euroopas. Seks otstarbeks on neile erakordselt tähtsad nii sadamate laiendamine kui ka raudteeteenistuse ja maanteede kaudu kulgeva liiklemise parandamine.

Lõppkokkuvõttes on need niisamasugused plaanid, nagu neid ameeriklased teostavad Türgis, Iraanis ja Kreekas.

* * *

¹ Ameerika monopolid saavutasid niinimetatud «vabade tsoonide» kehtimapaneku Hispaania sadamates. Ameerika kaubad, mis saabuvad nendesse tsoonidesse, samuti ka nende sadamate kaudu Ameerikasse minevad kaubad on kõigist maksudest ja tollidest vabastatud. See loob erakordselt soodsaid tingimusi Ameerika majanduslikule ekspansioonile Hispaanias. (Toim.)

On olemas ka veel teisi viise, mille abil ameerika imperialistid tungivad Hispaaniasse selle lõpliku orjastamise eesmärgil.

Kõigepealt vaadeldgem sakslaste välissummade üleminekut ameerika kontrolli alla.

Hispaaniasse mahutatud saksa kapitalide täpne summa on teadmata. Ameerika Ühendriikide valitsuse (Välismaaga Majanduslike Sidemete Pidamise Administratsiooni) ühes teadaandes on märgitud 200 miljoni dollari suurune summa. See arv on kahtlemata tublisti vähendatud. Olles veendunud, et sakslaste välissummad langevad lõpuks ikkagi nende kätte, olid ameeriklased huvitatud nende summade kujutamisest väiksematena.

10. mail 1948 kirjutasid Ameerika Ühendriikide, Suurbritannia ja Prantsuse valitsused alla kokkuleppele Francoga. Hoolimata keerukatest formaalsustest, milledesse frankistid olid rüütanud sakslastele kuuluva varanduse üleandmise operatsiooni, oli kõigile ilmne üks fakt: ameeriklased haaravad oma võimusesse natsistliku varanduse.

Pole vaja rõhutada selle fakti esmajärgulist tähtsust. Kõigile on teada, missuguseid tähtsaid positsioone õnnestus hitlerlastel vallutada Hispaanias neil päevil, kui Franco, kes oli neile tänu võlgu oma võidu eest vabariigi üle, esines nende teenistusvalmis teenrina.

Hitlerlased kontrollisid keemia- ja farmatseutilist tööstust ning nende käes olid kindlad positsioonid mäe- ja metallurgiatööstuses, masinaehituses ja elektriseadmete tootmises. See kõik läks ameeriklaste kätte.

Keemiatööstuses moodustati kaks suurt rühma. Esimene neist moodustati Bilbaos: aktsiaselts «General Quimica», millest võtavad osa Biskaia ja Bilbao ning «Altos Hornos» pangad. Selle aktsiaseltsiga liideti endised saksa kompaniid «Union Quimica del Norte de España», aktsiaselts «Sociedad Española de Fabricaciones Nitrogenadas» ja aktsiaselts «Nitratos de Castilla». Teine rühm moodustati Madridis. Seda finantseerivad Urquijo pangad ja Hispaania-Ameerika pank. Sellesse rühma kuuluvad: «Union Española de Explosivos» (on seotud «Imperial Chemical Industries», ameerika trusti «Dupont de Nemours» ja saksa «I. G. Farbenindustrie'ga»), saksa kapitaliga aktsiaseltsid: «Cros» ja «Electroquimica de Flix». Nende kahe rühma vahel on ära jaotatud kümned väiksemad hitlerlaste keemia- ja farmatseutilised kaitised.

Need mõlemad rühmad on tihedasti seotud ameeriklastega. Nende vahel valitses ka varem vastastikune seos, nüüd aga pannakse kiiresti maksma veel tihedamad sidemed. Falangistlik ajaleht «Pueblo» tunnistas oma 1948. aasta 26. aprilli numbris, et uue hiiglasliku ettevõtte — aktsiaseltsi «General Quimica» — esimeseks sammuks oli kahe ameerika inseneri ja rahamehe Donald F. Osmeri ja Robert S. Ariesi saabumine Hispaaniasse. Kommenteerides nende saabumise eesmärki, lisas sama ajaleht juurde: «Doktor Osmer ja Aries, kellel on suhteid rea ameerika suuräridega, on huvitava teose autorid, milles käsitletakse Hispaania tööstuse väljawaateid ning selles ameerika meetodite rakendamist.»

Seesama ajaleht, kõneldes teisest suurest keemiarühmast, märkis «Imperial Chemical Industries» esimehe lord Mac Gowani saabumist Hispaaniasse.

Selleks, et saada kujutluse hitlerlaste kapitalimahutuste ulatusest Hispaania mäekaevandustesse, tarvitseb vaid öelda, et ainuüksi ühel nende ettevõtetel — aktsiaseltsil «Industrias Reunidas Minero-Metalurgicas» — oli suuri kapitalimahutusi mäekaevanduskompaniides «Ulleras de Turon», «Minera de Disido», «Berilio y Radio Español», «Ulleras de Saveró y Anexas» ja «Industrial Asturiana Santa Barbara» ning et ta oli seotud veel kümnekonna mäekaevanduskäitise ja samuti ka mehaaniliste seadmetega varustamise ning lennukiväljade ja raudteede ehitamise alal tegutsevate tähtsamate kontoritega. Sellele tuleb juurde lisada, et mainitud aktsiaseltsi esimees ja «Altos Hornos» aseesimees Alfonso de Churruca y Calbeton on ühtlasi kogu Hispaania terasevalamis- ja metallurgiatööstust kontrolliva Raua- ja Terasestituudi juhataja (sakslaste poolt sellele kohale määratud).

Selle ettevõtte üleminekuga ameeriklaste kätte saavad viimased otsustava hääle selles kogu riigi majanduselule kõige tähtsamal sektoril.

Me juba märkisime ameeriklaste sissetungimise veel üht teed — rohkearvuliste rahvusvaheliste trustide üleminekut nende kätte, mis asetab nende kontrolli alla vastavad Hispaania ettevõtted, olenemata nende päritolust. Näitena võib tuua alumiiniumitööstuse ettevõtteid.

Enne sõda oli Hispaanias kaks niisugust ettevõtet: aktsiaselts «Aluminio Español» vabrikuga Sabiñanigós (Huesca provintsis), mis oli aktsiaseltsi «Société d'Aluminium France» filiaaliks, ning aktsiaselts «Manufacturas Metalicas Madri-

ñas», mis oli Kanada kompanii «Aluminium Union, Limited» osakonnaks.

1940. aastal asutasid sakslased aktsiaseltsi «Sociedad General Española de Aluminio» (GEASA), mille administratiivnõukogu aseesimeheks määrati falangistlik kindral Mariano Muñoz Castellanos. 1943. aastal, kui sõda oli täies hoos, asutasid sakslased, tegutsedes Rahvusliku Tööstusinstituudi kaudu ja koostöös aktsiaseltsiga «Sociedad Española de Construcciones Electro-Mecanicas» (Ameerika «vaenuliku» ettevõtte «General Electric» filiaal Hispaanias), aktsiaseltsi «Empresa Nacional de Aluminio» (ENDASA) 40 miljoni peseeta suuruse kapitaliga ning kavatsesid ehitada Hispaania kõige suurema alumiiniumtehase.

Selle kompanii etteotsa pandi juba mainitud baski rahamees Julio de Arteche.

Ja lõpuks asutas GEASA rühm veel ühe uue ettevõtte — «La Alquimia, Compañía Anonima», mis kavatseb ehitada alumiiniumtehase Tarragonas.

1948. aasta aprillis saabus Barcelonasse hitlerlik agent Fritz Baier, rahvuselt austerlane, et osa võtta selle ettevõtte plaani väljatöötamisest; see ettevõtte on muide enda kätte haaranud kõik peamised boksiidileiukohad kogu maal.

Kõik ettevõtted, millede eesotsas olid natsid, tõttasid pärast hitlerliku Saksamaa purustamist jänkide lipu alla. GEASA rühm «Alquimia» liitus New Yorgi ettevõttega «Dorre and Company», ENDASA rühm aga ettevõttega «Enfield Rollings Mills» «British Aluminium Company» rühmast.

Kuid nii «Société d'Aluminium France» kui ka Kanada «Aluminium Union, Limited» ning «British Aluminium Company» ei ole midagi muud kui rahvusvahelise alumiiniumitrusti filiaalid; see trust aga seisab täielikult «Aluminium Company of America» võimu all.

Seega annab meile alumiiniumtööstus veel ühe ilmeka näite Rahvusliku Tööstusinstituudi falangistide tihedast koostööst veel säilinud hitlerlaste, hispaania suurkapitalistide ja ameerika monopolistidega.

«Hispano-Suiza» on konsortsium, millest võtavad osa saksa, šveitsi, prantsuse ja hispaania kapitalid ning mille esimeheks on endine Hispaania saadik Pariisis Miguel Mateu Pla. Hispaanias (Barcelonas) asub selle konsortsiumi autotehas.

Prantsuse tehase «Hispano» direktor ja hispaania ette-

võtte nõunik sakslane Mark Bierkicht asutas 1943. aastal Madridis aktsiaseltsi «Hispano-Aviacion» 30 miljoni peseeta suuruse kapitaliga, millest 10 miljonit peseetat investeeris Rahvuslik Tööstusinstituut.

Pärast Prantsusmaa vabastamist astus «Hispano-Suiza» ühendusse Fordiga, kes ostis 33 protsenti «Hispano-Suiza» aktsiatest. «Ford Française'i» direktor Maurice Dolfouse sai «Hispano» administratiivnõukogu liikme koha.

Ühtlasi asutas Rahvuslik Tööstusinstituut koos «Hispano-Suizaga» Hispaanias aktsiaseltsi «Empresa Nacional de Automoviles». See pani viimasel aastalaadal Barcelonas välja «Pegaso» kaubamärgiga veoauto, mis oli varustatud Fordi mootoriga «Disel Hercules».

Seega kontrollib Ford lisaks oma ettevõttele Hispaanias — aktsiaseltsile «Ford Motor Iberica» — ka veel ettevõtteid «Hispano-Suiza», «Hispano-Aviacion» ja «Empresa Nacional de Automoviles».

Ameeriklased kindlustavad oma positsioone Hispaanias veel sellega, et nad haaravad enda kätte teiste maade suur-ettevõtteid, millel on Hispaanias oma filiaalid. Sellisesse olukorda sattusid näiteks tuntud itaalia ettevõtted, nagu «Hispano-Olivetti» ning «Pirelli» kolm ettevõtet: aktsiaseltsid «Productos Pirelli», «Nacional Pirelli» ja «Comercial Pirelli», itaalia «Snia Viscosa» ja selle suur filiaal «SNIASE» — kunstkiuvabrik Torrelavegas (Santanderi provintsis) jne.

Me tahaksime peatuda itaalia autotehaste «Fiat» ja «Lancia» näitel. Mõlemal tehasel olid Hispaanias filiaalid: aktsiaselts «Fiat Hispania» ja aktsiaselts «Española de Automoviles Lancia». Need tehased läksid ameerika võimsa autofirma «General Motors» omandusse.

«General Motors» sõlmis firma «Fiat» vahetalitusel kokkuleppe Urquijo panga poolt kontrollitava metallurgia-käitiste rühmaga, et toota Hispaanias «Fiat» tüüpi väikeautosid. Nagu teatas ajaleht «El Economista» 10. augustist, asutati nende poolt projekteeritud ettevõtte 1948. aasta septembris ja sellest võtsid osa falangistid Rahvuslikust Tööstusinstituudist.

Ameeriklased soovivad enda kätte haarata hispaania elavhõbeda. Teatavasti kontrollis Almadeni elavhõbeda müüki maailmaturul trust «Mercurio Europeo», mille keskus asus Londonis. Ameeriklased ei taha lubada, et inglaste valdusse jääks niisuguse strateegiliselt tähtsa tooraine monopol. Nende

taotlus inglasele see monopol ära võtta leidis täieliku toetuse Franco poolt.

Juba 1946. aasta keskpaiku saatis Franco Ameerika Ühendriikidesse falangisti Manuel Asnari konkreetse ettepanekuga — üle anda ameeriklastele Almadeni kaevanduste ekspuaterimine, lootes saada ameeriklastelt vastutasuks poliitilisi ja majanduslikke eeliseid. «La Vanguardia» teatas 1. mail 1948, et keegi ameerika spetsialist tutvus Almadeni kaevandustega ja uuris elavhõbeda toodangu suurendamise võimalust.

Almadeni kaevanduste omandamine on täiesti kooskõlas ameeriklaste plaanidega luua sõjapidamiseks vajalike strateegiliste materjalide reservi.

* * *

*

Me kujutasime pildi ameerika imperialistide sissetungimisest Hispaaniasse, kuid see pilt ei ole kaugeltki täielik. Ta muutub iga päevaga, sest imperialistid kiirendavad üha rohkem tempot ning iga kuu ja iga nädal saabub järjest uusi teateid, kuidas ameerika imperialistid rõõvellikult enda kätte haaravad Hispaania rahvuslikke rikkusi.

Falangistide ning hispaania suurte raha- ja tööstushaide poliitika orienteerub täielikult ameeriklastele. Markii Urquijo, kes on ekspuataatorite kõige avameelsem hääleтору, märkis memorandumis tema nime kandvale pangale selgesti, et ta ei näe muud pääseteed, kui end täielikult jänkide imperialismi võimu alla anda.

Üha sagedamaks muutuvad tehingud hispaania finantsmagnaatide ja ameerika imperialistide vahel. Kokkulepped nende vahel tähendavad seda, et uued ettevõtted, riigi majanduse uued harud lähevad üle ameerika imperialistide kätte.

Nii ühed kui ka teised kiirustavad. Hispaania timukad kiirustavad Hispaania mahamüümisega, ameerika gangsterid aga Hispaania ostmise ja asumaaks muutmisega, et karistamatult röövida tema rahvuslikke rikkusi ning ekspuaterida hispaania tööliklassi, kogu rahvast, kogu maad. Hitleri õpilased ja kannupoisid on nüüd muutunud maailmavalitsemise uute pretendente õpilasteks ja kannupoisteks.

Jänkid-imperialistid leiavad falangistlike mõrtsukate tõttu Hispaanias ettevalmistatud pinna ka oma «ideoloogilisele tööle», mis on suunatud demokraatia ja rahvaste vabaduse vastu. Samuti nagu Hitler maskeerivad nad endid selle-

sama «kommunismi kolliga», püüdes sellega varjata oma rõõvavallutuslikke plaane, oma ettevalmistumist uueks sõjaks ning oma iha maailmavalitsemise ja rahvaste orjastamise järele.

Kommunismivastase lipu all ründavad nad demokraatlike rahvaste elementaarseid õigusi, alistavad oma võimu alla nende maade siseelu, koguvad enda ümber rahvusvahelisi reaktsiooni ning hitlerismi ja fašismi riismeid, värbavad oma agressiooni- ja sõjapoliitika jaoks kõiki neid, kes on valmis astuma nende teenistusse või neile alistuma, olles ära hirmutatud terrori ja vägivallaga.

Falangistide «kogemusi» kasutavad ära ameerika imperialistid. Kommunismivastase lipu all on falangistid sooritanud kõige nurjatumaid kuritegusid Hispaania vastu. Kõik maskeeritakse kommunismivastase lipuga: kodumaa reetmist, rahva kõige pühamate õiguste mahamüümist, töötava rahva ennenägematut ja ohjeldamatut ekspluateerimist. Selle lipu all tõukavad nad Hispaaniat vaimupimeduse ja reaktsiooni öösse ning tallavad jalge alla inimese kõige elementaarsemaid õigusi. Falangistid ja nende uued ameerika peremehed vihkavad ja põlgavad ühesuguselt töötavat rahvast, kes on nende silmis ainult ekspluateerimise objektiks. Nad tahavad võtta temalt kõik õigused, et teda veel jõhkramalt ekspluateerida. Jänkid-imperialistid leiavad falangistlikus režiimis kõige sobivama riigikorra oma «kangelastegude» jaoks Hispaanias. Nad toetavad just neid isikuid, kellel puudub iga-sugune patriotismitunne, kes on harjunud müüma oma kodumaad, kes on näidanud oma verejanulist loomust võitluses demokraatia ja rahva vastu.

Ameerika imperialistid on huvitatud sellest, et Franco terroristlik režiim kehtaks Hispaanias kauem. Nad toetavad seda režiimi kõige mitmekesisemate abinõudega ning laiendavad oma «koostööd» isegi niisugustele funktsioonidele, mida Hispaanias varem täitis gestapo, kes abistas falangistlike mõrtsukaid hispaania rahva demokraatliku liikumise mahasurumisel. Meil on usaldusväärseist allikaist andmeid selle kohta, et Ameerika riiklikud organid töötavad tihedas kontaktis falangistliku politseiga, juhivad selle tegevust ning õhutavad selle «agarust», mis on suunatud Franco režiimi suhtes opositsiooniliselt meelestatud jõudude ning esma-joones kommunistliku partei vastu. Eri koolidesse, kus falangistid õpetavad nende poolt väljavalitud tulevastele mõrtsuka-

tele terrori- ja provokatsiooniate demokraatlike jõudude vastu, ilmuvad aeg-ajalt falangistide uued peremehed, kes valvavad nende «asutuste» «tegevuse» järele. Üha sagedamini kasutavad falangistlikud mõrtsukad Atlandi-taguste peremeeste salateenistuse nõuandeid ning paluvad neilt instruksioone.

Kujunenud olukord ning falangistide ja imperialistide aktiivsus nõuavad otsustavate järelduste tegemist. Oma vabastamise saavutamiseks peab hispaania rahvas võitlema mitte üksnes Franco terroristliku režiimi, vaid ka tema uute peremeeste — ameerika imperialistide — vastu. Frankistlik režiim püsib ainult ameerika ja inglise imperialismi toetuse tõttu, mis on suunatud rahva huvide ning vabariikliku ja demokraatliku liikumise vastu Hispaanias. Ameerika imperialistid taotleavad tänapäeval — nagu seda taotlesid eile natsid — ainuvalitsemist kogu maailmas ning valmistuvad agressiivseks imperialistlikuks sõjaks, nagu valmistusid sõjaks ja päästsid selle valla natsid. Natsid olid Franco peremehed. Täna on nende kohale asunud ameerika imperialistid. Eile me võitlesime natside ja falangistide vastu Hispaania vabastamise eest. Täna peame võitlema ameerika imperialistide ja falangistide vastu Hispaania vabastamise ning meie poliitilise sõltumatuse ja rahvusliku suveräänsuse eest, mille on meilt võtnud imperialistid ja nende käsikud — falangistid.

Imperialistid tulevad Hispaaniasse, et ekspuuteerida rahvast ning saada kasumeid hispaania töötava rahva higi ja vere arvel, nad tulevad siia selleks, et muuta Hispaania asumaaks ja tugialaks oma agressiivsete sõjaplaanide teostamiseks. Praegune falangistlik režiim — terrori, viletsuse ja languse režiim — on tihedasti liitunud imperialistidega ning nende Hispaania ekspuuteerimise plaanidega, nende sõjaplaanidega; ta reedab Hispaaniat selle toetuse eest, mis temale antakse ja mille najal püsib see rahva- ja demokraatiavastane režiim, see kohalike ja välismaiste ekspuataatorite tööriist.

Imperialistide ja falangistide ühine tegevus tekitab tungiva vajaduse luua laialdane demokraatlik ja patriootlik võitlusrinne Hispaania sõltumatuse eest ning Hispaania rahva suveräänse õiguse eest ise korraldada oma saatust. Mitte imperialistid ja mitte nende falangistlikud käsilased peavad dikteerima seadusi riigis, vaid hispaanlased ise. His-

paania kangelaslik ja vapper tööliklass, kogu rahva lahingutes karastunud eelvägi, tulvil armastust ja ustavust demokraatialle ja vabariigile näitab teed kõigile patriootidele, kes tahavad Hispaaniat näha vabana, sõltumatusena ja suveräänsena. Võitlus ja ühtsus kannavad vilja, toovad Hispaaniale tagasi tema iseseisvuse, kihutavad maalt välja välismaised orjastajad ning nende kannupoisid — falangistid, avavad tee uuele vabale elule ning rajavad uue Hispaania, kus meie, hispaanlased, muutume oma saatuse tõelisteks peremeesteks.

LISA

FRANCO — SEE ON SÕDA ¹

Frankism muudab Hispaania Washingtonist saadud käskude järgi ameerika imperialistide vajadusi rahuldavaks laialdaseks sõjabaasiks nende poolt ettevalmistatava agressiivse sõja puhul NSV Liidu ja rahvademokraatia riikide vastu.

Juuresolev kaart, mis on koostatud frankistide enda poolt avaldatud andmete põhjal, annab kujutluse Hispaanias toimuva sõjalise ettevalmistuse hoogsusest.

Frankistlikul Hispaanial on veidi üle 350 sõjalennuki (enamik neist on vananenud tüüpi) ja ligi 45 või 50 tsiviilõhulaevastiku lennukit.

Kõik need lennukid mahuvad ühteainsasse suurde õhusadamasse nende hulgest, mis praegu on olemas Hispaanias.

Meresadamate ehitamiseks ettenähtud kulutused ulatuvad 4300 miljoni peseetani. Kapitalimahutuste üldsumma rahvamajanduse kõigisse sektoritesse aga oli 1947. aastal 2947,8 miljonit peseetat. Samal ajal oli kaubandus Hispaanias oma mahult tonnides 30 protsenti sellest, mis ta moodustas 1929. aastal. Hispaania sadamatesse sõitnud laevade arv oli 1935. aastal 10 758, 1948. aastal aga 7068.

Sellest järgneb, et olemasolevate õhu- ja meresadamate laiendamine ja uute ehitamine ei vasta sugugi ei tänapäeva ega homse kaubanduse vajadustele normaalsetes tingimustes. Selline ehitustöö on vajalik üksnes ameerika imperialistidele nende poolt ettevalmistatavaks kallaletungiks NSV Liidule ja rahvademokraatia riikidele.

¹ Käesolev materjal on avaldatud ajalehes «Mundo Obrero» 29. septembrist 1949.

SELETUSED KAARDI JUURDE

Õhusadamad,

missuguseid on laiendatud või mis hiljuti on ehitatud või kus toimub töö nende täiustamiseks

1. «**Labacolla**», **Santiago de Compostela** (La Coruña). — Laiendamistööd tehakse 1946. aastast saadik. 5. septembril 1949 inspekteerisid seda Ameerika Ühendriikide sõjaõhujõudude brigaadikindral L. W. Richie ja teda saatvad ameerika ohvitserid.
2. «**Rosas**» (Lugo). — 4. septembril 1949 vaatasid selle üle mitmed Ameerika väejuhatuse esindajad, kelle hulgas olid admiral Walter Moore ja major Fox Ameerika saatkonnast Madridis.
3. «**La Albericia**» (Santander). — Ehitustööd alustati 1947. aastal, lõpetati 1948. aasta juulis.
4. «**Carlos Aya**», **Sondica** (Biskaia). — Laiendamistööd alustati 1946. aastal. 1948. aasta novembris külastas õhusadamat kindralmajor Cutter, Ameerika Ühendriikide relvastatud jõudude mere- ja õhutransporditeenistuse ülem.
5. «**Playa-Aundi**», **Fuenterrabia** (Guipuzcoa). — On alustatud ehitustööd.
6. «**Pamplona**» (Navarra). — 1949. aasta algul alustati ehitustööd.
7. «**Lerida**» (Lerida). — Toimuvad laiendamistööd.
8. «**Muntadas**» (Barcelona). — On lõpule viidud neljas starditee ehitamine plaanitud kuuest starditeest. Siin võivad maanduda 200-tonnised lennukid, 100 lennukit tunnis. Tööd juhatavad ameerika insenerid ja tehnikud Bathabati juhtimisel. See tegevus toimub ameerika kompanii «Pan-American World Airways» tööde sildi all.
9. «**Sanjurjo**» (Saragossa). — Laiendati 1947. aastal, kasutamisele võeti 1948. aastal. 1948. aasta oktoobri algul külastas seda Ameerika sõjaõhujõudude kolonel John W. Persons.
10. «**Soria**» (Soria). — Toimuvad laiendamistööd.
11. «**Agonsillo**» (Logroño). — Toimuvad laiendamistööd.
12. «**General Mola**», **Vitoria** (Alava). — Võeti kasutamisele 27. juulil 1949. 1948. aasta oktoobri algul külastas seda kolonel John W. Persons.
13. «**Virgen del Camilo**» (Leon). — Toimuvad laiendamistööd.
14. «**La Lansada**» (Pontevedra). — Toimuvad ehitustööd. Ehitatakse kolm starditeed. 6. septembril 1949 inspekteeris seda ameerika sõjaväelaste komisjon Ameerika sõjaõhujõudude brigaadikindrali L. W. Richie juhtimisel.
15. «**Vigo**» (Pontevedra). — Ehitustööd alustati 1946. aas-

- tal, töö jätkub ka praegu. Inspekteriti mainitud komisjoni poolt.
16. «Villanubla» (Valladolid). — Ehitustööd.
 17. «Guadalajara» (Guadalajara). — 2. detsembril 1948 külastas õhusadamat rühm ameerika ohvitseri, kelle hulgas oli Ameerika sõjaõhujõudude juhataja Saksamaal kolonel Jack Robertson.
 18. «Manices» (Valencia). — 12. veebruaril 1947 külastas seda ameerika tehniline komisjon, kelle eesotsas oli tsiviilennuväe administratsiooni esindaja H. W. Walfort. Pärast seda alustasid frankistid laiendamistööd.
 19. «Barajas» (Madrid). — On ehitatud viis starditeed, üks neist on kohastatud pimesilendudele. Õhusadam on ameeriklaste käsutuses 1944. aastast saadik. Kõik tööd on tehtud ja tehakse ameerika spetsialistide juhtimisel. Õhusadamat inspekterisid: 11. novembril 1948 — Ameerika Ühendriikide relvastatud jõudude mere- ja õhutransporditeenistuse ülem kindralmajor Cutter, 1. detsembril 1948 — Ameerika sõjaõhujõudude juhataja Saksamaal kolonel Jack Robertson, 29. augustil 1949 — eri komisjon, kelle eesotsas oli «1001. üksuse» kolonel-inspektor Paul P. Henley. Seda õhusadamat kui ka teisi Hispaania õhusadamaid külastasid 1949. aasta jaanuaris Ameerika Ühendriikide sõjaväelised esindajad mitmesugustes riikides. Külastajate hulgas olid: Ameerika sõjaväelised esindajad Londonis — kolonel John William Leonard ja Tully Shirley, õhujõudude kindral Randall Russel ning Ameerika Ühendriikide saatkonna sõjaõhujõudude ja mereväeataäse Moskvas.
 20. «Quatro Vientos» (Madrid). — Inspekteriti nendesamade ameerika sõjaspetsialistide poolt.
 21. «Barberan y Collar», Alcala de Henares (Madrid). — 1949. aasta veebruaris külastas seda Berliini «õhusilla» teenistuse ülem kolonel Turner.
 22. «Matacan» (Salamanca). — On lõpule viidud kolme starditee ehitustööd.
 23. «Caceres» (Caceres). — Toimuvad laiendamistööd.
 24. «Talavera de la Reina» (Toledo). — 1949. aasta mais külastas seda ameerika tehniline komisjon.
 25. «Los Llanos» (Albacete). — Toimuvad täiustamistööd.
 26. «Santa Pola» (Alicante). — Täiustamistööd.
 27. «Rabasa» (Alicante). — Täiustamistööd.
 28. «Sierva Codornyu» (Murcia). — Toimuvad rekonstrueerimistööd.
 29. «El Carmoli» (Murcia). — Toimuvad laiendamistööd.
 30. «Armilla» (Granada). — Laiendatud 1948. aastal.
 31. «Cordoba» (Cordoba). — Uusehitus. Ehitustöödega alustati 1947. aastal.
 32. «Talavera la Real» (Badajoz). — Ehitustööd. Inspekteriti Ameerika Ühendriikide lennuväeataäse poolt Hispaanias ja teiste ameerika ohvitseride poolt.
 33. «San Pablo» (Sevilla). — 27. septembril 1948 võeti kasutamisele esimene starditee õiste lendude jaoks ning samuti ka elektriseadeldis pimesilendude jaoks. Toimuvad suured täiustamistööd. 20. juu-

- lil 1949 inspekteeris seda ameerika kindral W. A. Mut-tony.
34. «Capitan Aya», Jerez de la Frontera (Cadiz). — Toimuvad laiendamistööd.
 35. «Cadiz» (Cadiz). — Ehitatakse kolm starditeed. Väljaku asukohta valisid frankistlikud ja ameerika spetsialistid. Viimaste hulgas oli major Duffy, Ameerika saatkonna lennuväeatašee abi Madridis.
 36. «El Rompediso» (Malaga). — 1947. aastal tehti täiustamistöid.
 37. «Son Bonet», Mallorca saar (Baleaari saarterühm). — Ehitustööd toimusid 1948. aastal.
 38. «San Luis», Mahon, Menorca saar (Baleaari saarterühm). — Uusehitus. Võeti kasutamisele 4. augustil 1949.
 39. «Codola», Ibiza saar (Baleaari saarterühm). Võeti kasutamisele 1949. aasta augustis.
 40. «Gando», Gran Canaria saar (Kanaari saared). — On lõpule viidud kolme starditee ehitustööd.
 41. «Los Rodeos», Santa Cruz de Tenerife (Kanaari saared). — Pärast ameerika ekspertide, kelle hulgas oli ka Ameerika saatkonna lennuväeatašee abi Madridis major Duffy, külastamist 14. märtsil 1947 algasid laiendamistööd.
 42. «Puerto de Cabra», Fuerteventura (Kanaari saared). — Toimuvad laiendamistööd.
 43. «Arrecife», Lanzarote (Kanaari saared). — Toimuvad laiendamistööd.
 44. «Tafia» (Maroko). — 1948. aasta novembris külastas seda Ameerika saatkonna lennuväeatašee Madridis ko-
 - lonel Miller koos oma abiga, frankistliku valitsuse lennuväeministri abi kindral Saenz de Búruaga saatel. 1949. aasta aprillis inspekteerisid seda Ameerika saatkonna sõjalaevastiku-atašeed Pruster Virginius, John Peter ja Fox koos lennuväeatašee abiga.
 45. «Santa Ramel», Tetuan (Maroko). — Külastasid needsamad isikud.
 46. «Larache» (Maroko). — Külastasid needsamad isikud.
 47. «Nador» (Maroko). — Külastasid needsamad isikud.
 48. «Tauima» (Maroko). — Külastasid needsamad isikud.
 49. «Ifni» (Lääne-Aafrika). — Inspekteeriti 1947. aasta märtsis ameerika sõjaspetsialistidest koosneva komisjoni poolt, keda juhatas Ameerika saatkonna lennuväeatašee abi Madridis. 1948. aasta jaanuaris toimus juba lõpetatud tööde uus inspekteerimine.
 50. «Cabo Jubi» (Lääne-Aafrika). — Inspekteeriti nendesamade isikute poolt.
 51. «Villa Cisneros» (Lääne-Aafrika). — Uusehitus.
 52. «El Auyun» (Lääne-Aafrika). — Uusehitus.
 53. «Santa Isabel» (Guinea). — Inspekteeriti 10. jaanuaril 1948 ameerika-hispaania segakomisjoni poolt, kelle eesotsas olid frankistlik lennuväeminister Gonzalez Gallarsa ja Ameerika saatkonna lennuväeatašee Madridis kolonel Miller. 10. mail 1948 inspekteeris seda Ameerika lennu- ja mereväe komisjon.
 54. «Bata» (Guinea). — 11. jaanuaril 1948 määras seesama segakomisjon kindlaks ehituskoha.

Lennuväljad

Peale nünimetatud «tsiviil-õhusadamates» toimuvate ehitustööde tehakse samasuguseid töid ka teistel lennuväljadel, millede (mittetäieliku) nimekirja toome allpool:

55. «Guitiris» (Lugo).	75. «Salamanca».
56. «Gijon» (Astuuria).	76. «Alcoy» (Alicante).
57. «Monflorite» (Huesca).	77. «La Rivera» (Murcia).
58. «Figueras» (Gerona).	78. «San Javier» (Murcia).
59. «Coruella» (Gerona).	79. «El Palmar» (Murcia).
60. «Sabadell» (Barcelona).	80. «Basa» (Granada).
61. «Reus» (Tarragona).	81. «Cordoba».
62. «Valls» (Tarragona).	82. «Salinas» (Badajoz).
63. «Valensuela» (Saragossa).	83. «El Coper» (Sevilla).
64. «Calatayud» (Saragossa).	84. «Tablada» (Sevilla).
65. «Logroño».	85. «Moron de la Frontera» (Sevilla).
66. «Burgos».	86. «Algeciras» (Cadiz).
67. «Alcanis» (Teruel).	87. «Jerez de la Frontera» (Cadiz).
68. «Getafe» (Madrid).	88. «San Juan», Ibiza saar (Baleaari saarterühm).
69. «Arganda» (Madrid).	89. «Melilla» (Maroko).
70. «Torrejon de Ardos» (Madrid).	90. «Tetuan» (Maroko).
71. «Grinon» (Madrid).	91. «Xauen» (Maroko).
72. «Avila».	
73. «Nagatal» (Salamanca).	
74. «San Pedro de Rosada» (Salamanca).	

Vesilennukite baasid

(kus samuti on tehtud täiustamistöid)

92. «Barcelona».	97. «Maon», Menorca (Baleaari saarterühm).
93. «Valencia».	98. «Las Palmas», Gran Canaria (Kanaari saared).
94. «Los Alcazares» (Murcia).	99. «Atalayon», Melilla (Maroko).
95. «La Carransa», El Ferrol (La Coruña).	
96. «Pollensa», Mallorca (Baleaari saarterühm).	

Meresadamad,

kus on tehtud ja tehakse ümbervarustamistöid, et oleks võimalik neid kasutada sõja otstarbeks

100. «Cadiz». — Toimuvate tööde üldmaksumus on 150 miljonit peseetat. 1948. aasta oktoobris inspekteeris seda Ameerika sõjalaevastiku ohvitseridest koosnev komisjon. 1949. aasta juulis teostas ülevaatusmeeskond Ameerika baasi Port-Liote juhtkonna rühm,	kes saabus «uurimise eesmärgil».
101. «Puerto de Santa Maria» (Cadiz). — Tehtud tööde üldmaksumus on 4 miljonit peseetat.	
102. «Sevilla». — Tehtud tööde üldmaksumus on 285 miljonit peseetat. 1948. aasta oktoobris inspekteeris seda	

- Ameerika sõjalaevastiku ohvitseridest koosnev komisjon. 4. septembril 1949 külastas sadamat rühm ameerika ohvitseride eesotsas Ameerika Ühendriikide sadamaehituste peainseneri admiral Manningiga.
103. «Vigo» (Pontevedra). — Tehtud tööde üldmaksumus on 225 miljonit peseetat. 1948. aasta oktoobris külastas sadamat Ameerika sõjalaevastiku ohvitseridest koosnev komisjon, 5. septembril 1949 aga teine komisjon, kelle koosseisu kuulusid admiral Walter Moore, kolonel James Grayford Murray ja major Fox.
104. «Cambados» (Pontevedra). — On laiendatud Santo Tome muuli.
105. «Villagarcia de Arosa» (Pontevedra). — Sadamat on laiendatud. Seda inspekteerisid «Vigo» sadamat inspekteerinud komisjonid.
106. «Finisterre» (La Coruña). — 5. augustil 1949 otsustati assigneerida 10 miljonit peseetat ehitustööde jätkamiseks.
107. «Corme» (La Coruña). — Ehitatakse abisadamat.
108. «La Coruña». — Toimuvate ehitustööde maksumus on 150 miljonit peseetat. Sadamat inspekteerisid «Vigo» sadamat inspekteerinud komisjonid.
109. «El Ferrol» (La Coruña). — Toimuvad ehitustööd. 1948. aastal külastas sadamat Ameerika sõjalaevastiku ohvitseridest koosnev komisjon. 3.—8. septembrini 1949 külastas seda Ameerika laevastik admiral Connolly juhitud.
110. «Sillero» (Lugo). — Tehtud tööde maksumus on 6 miljonit peseetat.
111. «Luarca» (Astuuria). — Toimuvad laiendamistööd, kusjuures kulutuste esialgne summa on 11 miljonit peseetat.
112. «Aviles» (Astuuria). — Toimuvad merepõhja süvendamistööd.
113. «Gijón» (Astuuria). — Toimuvad laiendamistööd 250 miljoni peseeta suuruses summas. 1948. aasta oktoobris inspekteeris seda Ameerika sõjalaevastiku ohvitseridest koosnev komisjon.
114. «Santander». — Merepõhja süvendamise tööd.
115. «Santona» (Santander). — Toimuvad sadama süvendamise ja laiendamise tööd 6 miljoni peseeta suuruses summas.
116. «Santurce» (Biskaia). — Toimuvad sadama laiendamise ja süvendamise tööd. 1948. aasta oktoobris inspekteeris töid Ameerika laevastiku ohvitseridest koosnev komisjon.
117. «Bilbao» (Biskaia). — Tööde maksumuse üldsumma 225 miljonit peseetat. Sadamat inspekteeris seesama komisjon ning 1948. aasta novembris Ameerika relvastatud jõudude õhu- ja meretransporditeenistuse ülem kindralmajor Cutter.
118. «Ondarroa» (Biskaia). — Merepõhja süvendamise tööd.
119. «Pasajes» (Guipuzcoa). — Tööde üldmaksumus 400 miljonit peseetat. 1948. aasta oktoobris inspekteeris sadamat Ameerika laevastiku ohvitseridest koosnev komisjon.
120. «Fuenterrabia» (Guipuzcoa). — Muuli ehitamine Bidasoa jõe suudmes. Töid inspekteeris seesama komisjon.
121. «Malaga». — Tööde maksumus 55 miljonit peseetat.

- Töid inspekteeris seesama komisjon ja selsamal ajal.
122. «**Motril**» (Granada). — Ehitatakse muuli, mis läheb maksma 7 miljonit peseetat.
 123. «**Almeria**». — 1948. aastal alustati uue muuli ehitamist. 1948. aastal inspekteeris töid Ameerika sõjalaevastiku ohvitseridest koosnev komisjon.
 124. «**Cartagena**» (Murcia). — Tööde üldmaksumus 60 miljonit peseetat. Ameeriklaste juhtimisel ehitatakse suurt naftatöötlemistehast ameerika kapitali ja masinasisseadega. Töid inspekteeris seesama komisjon ja selsamal ajal.
 125. «**Alicante**». — Tööde maksumus 54 miljonit peseetat. Inspekteeris seesama komisjon.
 126. «**Altea**» (Alicante). — 3. augustil 1949 assigneeriti 8 miljonit peseetat tööde jätkamiseks.
 127. «**Valencia**». — Tööde maksumus 80 miljonit peseetat. 1948. aastal inspekteeris töid Ameerika laevastiku ohvitseridest koosnev komisjon. 1949. aasta juulis vaatas töid üle Ameerika baasi Port-Liote juhtkonna rühm, kes sõitis kohapeale «uurimise» eesmärgil.
 128. «**Viñaroz**» (Castellon de la Plana). — Toimuvad ehitustööd ja moderniseeritakse sadama varustust.
 129. «**Los Alfaques**» (Tarragona). — Ehitatakse muuli ja tehakse muid töid üldsummas 13 826 000 peseetat. On projekteeritud suure naftatöötlemistehase ehitamine Tortoses.
 130. «**Villanueva y Heltru**» (Barcelona). — 5. augustil 1949 võeti vastu otsus sadama laiendamise kohta. Toimuvad tööd 36 miljoni peseeta suuruses summas.
 131. «**Barcelona**». — Toimuvate tööde üldmaksumus on 300 miljonit peseetat, millele tuleb juurde lisada 550 miljonit peseetat niinimetatud «vabasadama» ehitamiseks, seega kokku 850 miljonit peseetat. 1948. aastal inspekteeris töid Ameerika laevastiku ohvitseridest koosnev komisjon. 1949. aasta juulis vaatas töid üle Ameerika baasi Port-Liote juhtkonna rühm.
 132. «**Arenys de Mar**» (Barcelona). — 26. mail 1949 alustati ehitustöid, mis lähevad maksma 4 miljonit peseetat.
 133. «**San Feliu de Guijols**» (Girona). — Toimuvad merepõhja süvendamise ja muuli kindlustamise tööd.
 134. «**Palamos**» (Girona). — Toimuvad merepõhja süvendamise ja muuli kindlustamise tööd.
 135. «**Pollensa**», **Mallorca saar** (Baleaari saarterühm). — Toimuvad tööd sadama täiustamise alal.
 136. «**Puerto de la Luz**», **Gran Canaria** (Kanaari saared). — Sadama piirkonda laiendatakse 1 200 000 ruutmeetri võrra. Tööde üldmaksumus on 643 877 986 peseetat. Siin on olemas rahvusvaheline vabasadamapiirkond, kuhu on kanda kinnitanud mitmesugused ameerika kompaniid või niisugused kompaniid, kus ülekaalus on ameerika kapital. 1949. aasta juulis inspekteeris töid Ameerika sõjalaevastiku juhtkonnast koosnev komisjon, mille eesotsas oli kontr-admiral Wilfred N. Derby.

137. «Santa Cruz de Tenerife» (Kanaari saared). — 1947. aastast saadik on tööde teostamiseks kulutatud 100 miljonit peseetat. Töid inspekteeris seesama komisjon.
138. «Arrecife», Lanzarote (Kanaari saared). — Toimuvad laiendamistööd 14 miljoni peseeta suuruses summas. Töid inspekteeris seesama komisjon 1949. aasta juulis.
139. «Ceuta» (Maroko). — 1947. aastast saadik on laiendamistöödesse mahutatud 40 miljonit peseetat. 23. aprillil 1949 inspekteeris töid ameerika komisjon Madridis viibiva mereväemissiooni ülema kapten Pruster Virginiuse ja Ameerika saatkonna mereväeatašee teise abi Madridis John Patrick Fitzpatricki juhitud.
140. «Melilla» (Maroko). — 1947. aastal alustati töid 9 012 439 peseeta suuruses summas. Töid inspekteeris seesama komisjon.
141. «Villa Cisneros» (Lääne-Aafrika). — Toimuvad moderniseerimistööd.
142. «Santa Isabel» (Guinea). — 1948. aastal alustati suurte laevade randumissilla laiendamise ja ehitamistöödega. Kulutuste esialgne summa on kindlaks määratud 15 miljoni peseetale. 1948. aasta mais inspekteeris töid ameerika spetsialistidest koosnev komisjon.
143. «Bata» (Guinea). — 1948. aastal alustati sadama ehitamist, kusjuures kavatseti esialgselt kulutada 5 miljonit peseetat. Töid inspekteeris seesama komisjon ja seltsamal ajal.

JÄRELSONA

Oma teoses «Ameerika imperialism Hispaanias» toob Hispaania Kommunistliku Partei Poliitbüroo liige Vicente Uribe rikkalikku faktilist materjali, mis paljastab Ameerika Ühendriikide vallutuspoliitikat Hispaanias ning nende toetust frankistlikule režiimile, sellele fašismi kaitsealale Lääne-Euroopas.

Uribe teos avaldati 1948. aastal. Sellest möödunud kahe aasta jooksul on ameerika monopolide poolt teostatav Hispaania koloniseerimisprotsess jätkunud raugematu jõuga. Üha silmanähtavamaks muutub see osa, mille ameerika sõjaõhutamajad on määranud frankistlikule Hispaaniale oma agressiivsetes plaanides. Nad muudavad Hispaaniat nende poolt Nõukogude Liidu ja rahvademokraatia riikide vastu ettevalmistatava agressiooni sõjabaasiks.

Puudutades Hispaania strateegilist tähtsust sõjaõhutamaile, ütles Ameerika Ühendriikide kindralstaabi ülem Bradley ühel Ameerika Ühendriikide kõrgemate sõjaväejuhtide nõupidamisel 1950. aasta veebruaris: «Hispaania on eluliselt tähtsaks strateegiliseks punktiks lääneriikidele ja kui lähemal ajal ei tehta midagi Hispaania sõjaliseks ja majanduslikuks kindlustamiseks, siis ei või Ameerika Ühendriigid loota, et nad suudavad tulevases sõjas enda käes hoida Vahemere idapoolset osa.»

Oma artiklis, mis avaldati ajakirjas «Bolševik» 1949. aasta oktoobri numbris («Hispaania rahva võitlus Franco režiimi vastu»), kirjutas Vicente Uribe, et rahvusvahelises ajakirjanduses vilksatab järjest sagedamini sedalaadi teateid: «Põhja-Ameerika sõjalaevastiku ohvitserid lõpetasid inspeksioonireisi, mille eesmärgiks oli tutvumine Hispaania sadamate olukorraga ning punktide väljaselgitamine, mis on kohased sõjavägede maalesaatmiseks Hispaania Atlandi- ja Vahemereannikul.»

Frankistlik ajakirjandus teatas hooplevalt, et 1949. aastal külastas Hispaaniat 12 500 ookeanitagust «turisti», kelle hulgas oli 206 ohvitseri, kindralit ja admiralit. Nad sooritasid 79 inspeksioonireisi Hispaanias sõjabaasidesse, külastades 46 lennuvälja ning 33 meresadamat. 1949. aasta septembris külastas Hispaania sadamaid Ameerika laevastik, mida juhatas Atlandi ookeani idaosas asuvate Ameerika merejõudude komandör admiral Connolly.

Frankistid ehitavad palavikuliselt sõjabaase ja kasarmuid ning rekonstrueerivad sadamaid ja raudteid. 1950. aastal oli Hispaanias 54 suurt õhusadamat, 37 lennuvälja, 8 vesilennukite baasi ja 44 meresadamat. Nad kõik on ehitatud või laiendatud ameeriklaste juhtimisel, kuid muidugi Hispaania riigi rahaga. Sõjaliseks ettevalmistuseks assigneeriti 1950. aastal 76 protsenti frankistliku Hispaania riigieelarvest. (Võrreldes 1935. aastaga on riigieelarve kulud maavägede ülalpidamiseks kasvanud 8-kordselt, sõjalaevastiku ülalpidamiseks 6,2-kordselt ja lennuväe ülalpidamiseks 19,3-kordselt.)

Kuid frankistliku valitsuse lõimitamine ameerika imperialistide ees ei piirdu ainult Hispaanias baaside andmise kohustusega. Franco on nõus Hispaania sõjaväe juhtimise üle andma Ameerika staabi kätte. Seks otstarbeks tegutseb juba Wiesbadenis (kus asub Ameerika Ühendriikide okupatsioonivägede staap Saksamaal) alaline sõjaväemissioon, kes peab sidet Ameerika väejuhatuse ja frankistlike relvastatud jõudude vahel. Aastail 1949 ja 1950 külastasid Hispaania sõja- ja lennuväe kõrgemad ohvitserid korduvalt Ameerika vägede peakorterit Wiesbadenis.

Ookeanitagused kindralid on juba välja töötanud plaanid Hispaania sõjaväe kohastamiseks agressiivse Põhja-Atlandi bloki relvastatud jõududega. 1949. aasta detsembris andis Franco dekreedid sõjaväeosade organiseerimise uute vormide kohta, mis vastavad ameerika kindralite poolt Atlandi paktist osavõtvate riikide sõjavägede jaoks kindlaksmääratud vormidele. Prantsuse ajalehes «Monde» ilmus sõnum 63 hispaania diviisi formeerimise plaanide kohta, kes on määratud osa võtma ameeriklaste sõjalistest avantüüridest.

Hispaania muutmisega oma sõjalis-strateegiliseks baasiks püüavad ameerika sõjaõhutajad lülitada Hispaaniat agressiivsesse Põhja-Atlandi pakti. Telegraafiagentuur «International News Service» teatas 1950. aasta aprillis Washingtonist: «Ameerika Ühendriigid nõuavad kategooriliselt Hispaania

lülitamist Põhja-Atlandi paktist osavõtvate riikide hulka... Armeed, sõjalaevastiku ja lennuväe kõrgema juhtkonna ringkondades valitseb arvamus, et Hispaania kujutab endast suurt strateegilist väärtust võitluses Nõukogude Liidu vastu.»

Viimase kahe aasta jooksul on Ameerika Ühendriikide valitsevate ringkondade esindajad järjest jultunumalt nõudnud Ühinenud Rahvaste organisatsiooni otsuste muutmist, mis mõistsid hukka Franco fašistliku režiimi, ning avalikult nõudnud normaalsete diplomaatiliste suhete kehtimapanekut frankistliku valitsusega. «Hispaania küsimus» on korduvalt olnud Ühinenud Rahvaste organisatsiooni päevakorras. Juba 1945. aasta aprillis võeti San Francisco konverentsil Nõukogude delegatsiooni algatusel vastu resolutsioon, mis hindas frankistlikku režiimi kui üht «rahvastele vägivaldselt pealesunnitud» ning rahu ja julgeolekut ohustavat režiimi.

12. detsembril 1946 võttis Peaassamblee vastu resolutsiooni, milles oli öeldud, et «oma tekkimiselt, loomuselt, struktuurilt ja üldkäitumiselt on Franco režiim fašistlik režiim, mis on kehtima pandud Hitleri natsistliku Saksamaa ja Mussolini fašistliku Itaalia eeskujul ning suurel määral neilt saadud abi tõttu». Peaassamblee tegi Ühinenud Rahvaste organisatsiooni liikmeiks olevaile riikidele ettepaneku ära kutsuda Madridist oma saadikud ja esindajad ning soovitas mitte võtta frankistlikku Hispaaniat Ühinenud Rahvaste organisatsiooniga seotud rahvusvahelistesse organisatsioonidesse. Kuivõrd see resolutsioon andis siiski löögi Franco fašistliku kliki pihta, hääletasid NSV Liidu esindajad selle resolutsiooni poolt, kuid juhtisid ühtlasi tähelepanu sellele, et vastuvõetud resolutsioonid on puudulikud, sest nad ei kõrvalda ohtu rahule ja julgeolekule frankistliku Hispaania poolt. NSV Liit nõudis, et kõik riigid — Ühinenud Rahvaste organisatsiooni liikmed katkestaksid täielikult suhted frankistliku Hispaaniaga.

Formaalselt alludes Ühinenud Rahvaste organisatsiooni otsustele, jätkasid Ameerika Ühendriigid ja Inglismaa tegelikult Franco tõhusat toetamist. Aastail 1948 ja 1949 püüdsid nad korduvalt revideerida Ühinenud Rahvaste organisatsiooni endisi otsuseid. Kuid need katsed nurjusid Nõukogude Liidu ja rahvademokraatia riikide esindajate kindla seisukoha tõttu, kes dokumentidega käes naelutasid häbiposti hispaania rahva timuka soosijaid ja kaitsjaid.

1950. aasta jaanuaris esines Ameerika Ühendriikide riigi-

sekretär Acheson teadaandega, milles ta avalikult tunnistas, et Ameerika Ühendriigid kavatsesid toetada Francot ja et nad juba ammu kahtlevad «1946. aasta resolutsioonis soovitatud abinõude mõistlikkuses ja efektiivsuses». Samal ajal teatas Acheson Ameerika valitsuse valmisolekust anda Franco laenu. 1950. aasta augustis kiitis Ameerika Ühendriikide kongress heaks frankistlikule Hispaaniale 62,5 miljoni dollari suuruse laenu andmise. Rõhutades oma erilist poolehoidu fašist Franco suhtes, teatas president Truman, et «Hispaaniale ei puudu ega ole kunagi puudunud õigus saada laenu Ameerika Ühendriikide valitsuselt».

Hääletades laenu andmise poolt frankistlikule Hispaaniale, tunnistasid kongressi saadikud avameelselt, et need dollarid antakse temale uute sõjabaaside ja strateegiliste toorainete vastu. Ajaleht «Washington Post» teatas küüniliselt: «Nende miljonite dollarite eest saab Ameerika valitsus 200 000 hispaania sõdurit.»

Sel ajal kui kongressis arutati laenuküsimust, kiirustas Franco «tänu» avaldamisega oma soosijaile ning käskis oma saadikul Washingtonis kinnitada Achesonile, et «Hispaania toetab Ameerika Ühendriike Korea konfliktis». Frankistid hakkasid rääkima «siniste diviiside» formeerimisest nende saatmiseks McArthurile Koreasse.

Peaassamblee viiendal istungjärgul otsustas Ameerika Ühendriikide valitsus otsekoheselt üles seada küsimus Franco fašistliku valitsuse tunnustamise ning temaga diplomaatiliste ja teiste suhete kehtimapaneku kohta. Ta sundis Filipiine ja seitse Ladina-Ameerika riiki esitama 27. oktoobril 1950 ühise ettepaneku eespoolnimetatud 1946. aasta 12. detsembri resolutsiooni tühistamise kohta. Sellisele sammule vaidlesid otsustavalt vastu Nõukogude delegatsioon ja rea teiste riikide delegatsioonid. Käiku lastes hääletamismasina saavutasid Ameerika Ühendriigid selle häbiväärse otsuse vastuvõtmise, mis täie selgusega paljastas sõjaõhutajate püüdlusi päästa Franco fašistlikku režiimi vältimatu hukkamise eest.

Sel ajal kui Ameerika Ühendriikide valitsus taotles Hitleri käsilase Madridis rehabiliteerimist, tungis ameerika monopolide kapital järjest suurema jultumusega ja üha suuremas ulatuses Hispaania majandusse.

Ameerika Ühendriikide pankade ja suurte tööstusfirmade esindajate hulgas, kes külastasid Madridi 1950. aastal, olid

finantsmagnaat John Rockefeller ja New Yorgi panga «Chase National Bank» peamees Aldrich.

V. Uribe jutustab oma teoses üksikasjaliselt, kuidas «ameerika imperialistid võtavad oma kontrolli alla Hispaania rahvamajanduse eluliselt tähtsaid harusid, millel on nii majanduslik kui ka strateegiline tähtsus». Eespoolmainitud artiklis ajakirjas «Bolševik» esitab ta rea täiendavaid fakte Ameerika Ühendriikide tungimisest Hispaania majandusse ja märgib muuseas: «Ameerika kapitali abiga ehitati uued naftadestilleerimistehased, mis koos endiste ameerika kapitalimahutustega sellel alal pani tegelikult kontrolli alla kogu Hispaania naftatööstuse. Sellele aitas kaasa ka ameerika naftatrustidele suurte maatükkide kontsessioonileandmine Hispaania meresadamate territooriumil, nagu näiteks Valencias, Cartagenas, Santa Cruz de Tenerifes ja Las Palmases.» Ameerika trustil «Standard Oil» on monopoliõigus naftatöötlemisele ja naftasaaduste müümisele Hispaanias. Franco andis dekreediga 23. novembrist 1949 sellele monopolile piiramatuks ajaks määratu suure territooriumi Puerto de la Luz'i piirkonnas; siia ehitatakse vedelküttelaod sõjalaevastiku varustamiseks. Samasuguse «kingituse» tegi Franco ka teisele ameerika monopolile — «Texas Oil Company».

«Kingitud» maa-alal kehtestavad ameeriklased puht-feodaalse korra. Söekompanii «Carbones de Berga» näiteks, mida kontrollib ameerika elektriettevõtete trust, ehitas kahe asula vahele kolme kilomeetri pikkuse tee. Seda teed mööda liiguvad ümberkaudsete külade elanikud peavad maksma kompaniile teatavat maksu, iga tonni koorma eest aga maksvad nad 10 peseetat.

1950. aasta juulis kuulutas Franco oma soovist rentida ameeriklastele peaaegu kogu terasesulatamistööstus. Eri dekreediga asutati aktsiaselts ühe miljardi peseeta suuruse kapitaliga. 40 protsenti selle ülikontserni kapitalist pidi kuuluma riigile, ülejäänud summa välismaalastele, s. o. ameeriklastele.

Toome veel ühe kujuka näite ameerika kapitali tungimisest Hispaania majandusse: frankistid klopsisid kokku niinimetatud «Hispaania industrialiseerimise plaani 1950. aastaks». Selle «plaani» järgi on ette nähtud ehitada 41 tööstusettevõtet.

Kes saab siis nende ettevõtete peremeheks? 29 ettevõtet

ehitavad aktsiaseltsid, mis on välismaiste, peamiselt ameerika trustide filiaalideks. Teised ettevõtted ehitab «Rahvuslik Tööstusinstituut», mis on ameeriklaste käes.

Ameerika monopolid on kehtestanud täieliku kontrolli Hispaania õhuliinide üle, mis kinnitati kokkuleppega 1950. aasta juunis. Hispaania ringhääling (Tetuani ringhääling) on muutunud Morgani trusti poolt kontrollitavaks ameerika kompanii filiaaliks. Hispaania teaduslikud asutused muutuvad ameeriklaste sõjalaboratooriumideks, humanitaarteaduste instituudis aga peetakse loengute tsükli teemal: «Sõda on progressi tegur».

Timukas Franco kaupleb avalikult Hispaaniaga, tema sadamate ja strateegiliselt tähtsate piirkondadega, tema looduslike rikkustega, et aga ameeriklased aitaksid tal võimul püsida. Üks Franco usaldusmeestest — tööstus- ja kaubandusministri asetäitja Ituralde, kelle ta 1950. aastal Washingtoni saatis, pakkus ameeriklastele ühe miljardi dollari eest kõik Hispaania loodusvarad!

Hispaania tööstuse endale alistamisega taotlevad Wall Streeti magnaadid tema toodangu maksimaalset vähendamist, käsitades Hispaaniat ainult oma kauaseisnud kaupade müügituruna ning Ameerika Ühendriikide ripatsina sõjalise toorainega varustamisel. Tööstustoodangu tootmine langeb pidevalt. Franco võimutsemise ajal on see toodang vähenenud kahekordselt võrreldes aastate 1931—1935 keskmise tasemega.

Olukord põllumajanduses on veel halvem. Hispaania elab üle enneolematut agrarkriisi. Aastast aastasse vähenevad külvipinnad ning langeb katastroofiliselt viljasaak. Põllumajanduses on puudus masinaist ja väetistest ning niisutamissüsteem on täiesti kõlbmatuks muutunud. Põllumajandusministeeriumi vajadusteks kulutatakse ainult üks protsent riigieelarvest, kusjuures ka need nigelad assigneeringud lähevad olulises osas maksukogujate armee ülalpidamiseks.

Frankistlikus ajakirjanduses avaldatud esialgsete andmete kohaselt hävis 1950. aastal ligi 80 protsenti teraviljakülvidest. Saragossa ajaleht «Heraldo de Aragon» kirjutas seoses sellega: «Veel üks aasta leivata...»

Franco poliitika ja ameerika imperialistide peremehetsemine Hispaanias suurendavad elanikkonna hulgas nälga ja viletsust. Suurem osa töölistest töötab tooraine ja elektrienergia puudusel ainult 2—3 päeva nädalas. Ligi 3 miljonit

põllutöolist ja sulast said 1950. aastal niisuguse päevapalga, millega on võimatu elada isegi poolnäljasena.

Töötava rahva viletsat olukorda suurendab pidevalt kasvav tööpuudus. Ametliku statistika järgi on tööstuses rohkem kui pool miljonit töötatöölist. Tegelikult on neid aga märksa rohkem. Sajad tuhanded sulased ei suutnud 1950. aastal endale tööd leida.

Sel ajal, kui tööliste ja teenistujate töötasu jääb äärmiselt madalale tasemele, kasvavad lakkamatult toiduainete hinnad ning langeb katastroofiliselt elatustase. 1950. aastal tõusid mõne kuu jooksul 40—60 protsendi võrra selliste toiduainete hinnad nagu leib, kuivatatud köögivili, piim ja vein. On tõstetud tariife kõigil liiklusvahenditel. Järsult on teravnenud korterikriis — ligi 7 miljonil hispaanlasel puudub peavari ja nad elavad koobastes, onnides ja kuurides.

Franco rahvavastane poliitika kutsub esile hispaania patriootide üha otsustavama vastupanu. Riigis möllab kustutamalt partisanivõitluse tuli. Töölised intensiivistavad sabotaaziakte tootmises, järjest sagedamini puhkeb streike. Talupojad keelduvad maksude maksmisest, varjavad võimude eest viljasaaki ning toetavad üha ulatuslikumalt partisane. Madridi, Barcelona, Bilbao ja teiste linnade majaseintele ilmuvad järjest sagedamini sõnad: «Franco — see on sõda. Vabariik — see on rahu. Maha Franco! Elagu vabariik!»

Jättes rahva nälga ja viletsusse, võtavad hispaania fašistid ja nende ameerika soosijad tarvitusele mässilisi surveabinõusid kõigi nende vastu, kes ei ole rahul frankistliku režiimiga. Vangikongides vaevleb üle 120 000 võitleja rahu ja demokraatia eest. Franco püüab terrori ja piinamistega hirmutada hispaania rahvast ning murda tema tahet vastupanuks ja võitluseks.

Kuid hispaania rahvas ei alistu ega lange põlvili fašistlike timukate ja nende ameerika peremeeste ees. Hispaanias arenevad ja tugevnevad vastupanujõud. Hispaania rahva vastupanuliikumise hingeks on kommunistlik partei. Kõige jõhkrama terrori tingimustes võitlevad hispaania kommunistid ennastsalgavalt tööliklassi ühtsuse eest, demokraatliku ühisrinde loomise eest. Selles võitluses tuleb hispaania kommunistidel võidelda mitte üksnes frankismi, vaid ka parempoolsete sotsialistide — ameerika imperialismi agentide vastu.

Oma raamatus märgib Vicente Uribe: «Imperialistid

püüavad kõvendada frankistlikku režiimi, toetades lahkeliid sid vabariiklikus leeris ning kasutades selleks Prieto tüüpi agente...»

Hispaania parempoolsete sotsialistide liider Prieto reetis hispaania rahva, esinedes mitte vabariiklike ja antifašistlike jõudude ühendamise eest, vaid liidu eest anarhistide, monarhistide ja frankistidega; Prieto ja tema jõuk püüavad Francost mitte maha jääda lõimitamises ameerika peremeeste ees. Nad toetavad agaralt ameerika agressiooni Koreas ning püüavad igati õigustada kõiki kuritegusid korea rahva vastu, kes kaitseb oma kodumaa au, vabadust ja iseseisvust.

Hispaania parempoolsete sotsialistide peamehed taotleavad nagu frankistidki Hispaania lülitamist Marshalli plaani ja Põhja-Atlandi agressiivsesse blokki. Samuti nagu Franco astuvad ka Prieto ja tema kaaslased välja sõja eest Nõukogude Liidu ja rahvademokraatia riikide vastu.

Paljastades prietistide vandenõu demokraatia vastu, tõmbab Hispaania Kommunistlik Partei illegaalsuse raskeis tingimustes Hispaania sotsialistliku partei lihtliikmeid nende müüdavate parteijuhtide mõju alt välja.

Hispaania patriootide võitlus frankistliku režiimi vastu on tihedasti seotud võitlusega rahu eest kogu maailmas. Oma artiklis ajakirjas «Bolševik» kirjutas Vicente Uribe: «Paljastades sõjaõhutajaid ja kommunismivastase propaganda kogu valelikkuse, selgitab Hispaania Kommunistlik Partei hispaania rahvale, et ta võib oma vabaduse ja sõltumatus kätte võita ainult võideldes koos kogu demokraatliku leeriga rahu eest ja sõjaõhutajate vastu. 28. oktoobril 1948 avaldatud Hispaania Kommunistliku Partei Poliitbüroo teadaandes on öeldud: «Hispaania rahvas ei võta osa sõjast, mille tahavad valla päästa imperialistid ning nende frankistlikud ja prietistlikud kannupoisid... Hispaania rahvas ei tõsta kunagi relva ei Nõukogude Liidu ega ka rahvademokraatia riikide — tema truude ja ustavate sõprade ja liitlaste vastu. Hispaania rahva hulgas armastavad ja austavad südamest Nõukogude Liitu, kes on alati kaitsnud ja kaitseb hispaania rahva õiglast võitlust õiguse eest vabalt korraldada oma saatust. Kõik Hispaania terved jõud teavad, et Nõukogude Liit — see on rahu, imperialism ja fašism aga — sõda.»

Hoolimata Franco poolt tarvitusele võetud «erakordsetest abinõudest» on Rahupooldajate Ülemaailmse Kongressi

Alalise Komitee Stokholmi üleskutse Hispaanias laialdaselt teatavaks saanud. Selle üleskutse tekst kirjutatakse masinail ja käsitsi ümber ning avaldatakse partisanide ajalehtedes ja kommunistliku partei pörandaalustes väljaannetes. Elu kaalule pannes levitavad hispaania patrioodid lendlehti üleskutse tekstiga vabrikutes, sadamates, külates ja isegi frankistliku sõjaväe kasarmutes. Hispaania partisanid ütlevad: «Rahupiir läbib ka Hispaania.» Galicia partisanide ajalehe juhtkirjas on öeldud: «Rahu Hispaanias võib jalule seada ainult siis, kui on tehtud lõpp Franco rahvavastasele režiimile. Kõik patrioodid peavad ühisrindena üles tõusma sõja vastu, mida Franco ja tema uued peremehed ette valmistasid.»

Stokholmi üleskutse ümber ühinevad Hispaanias mitmesuguste kutsealade ja poliitiliste veendumustega inimesed, kes püüavad sulgeda tee sõjale ja fašismile. Hispaania rahva rahutahte ilmekaks väljenduseks on rohkearvulised kirjad rahupooldajate Alalise Komitee aadressil, milles partisanid, töölised, talupojad, meremehed ja progressiivsed teadlased paluvad kirjutada nende nimed Stokholmi üleskutse alla. «Me ühineme kõigest südamest», kirjutavad 25 talupoega ühest külast Estremadura provintsis. Elu kaalule pannes pöörduvad hispaania patrioodid kogu maailma poole, teatades, et nad on sõja vastu. Ühes niisuguses kirjas on öeldud: «Meie töötame omalt poolt teha kõik võimaliku, et kaitsta rahu.»

Stokholmi üleskutse on muutunud kõigi emigratsioonis viibivate hispaania revolutsiooniliste jõudude ühendamise ja kokkuliitmise baasiks. Hispaania rahupooldajate rohkearvulised komiteed tegutsevad Inglismaal, Põhja-Aafrikas, Mehhikos, Uruguais, Kuubal ja teistes maades. Rahupooldajate Teiseks Ülemaailmseks Kongressiks Varssavis oli emigratsioonis viibivate hispaania vabariiklaste hulgas kogutud ligi 500 000 allkirja. Eriti aktiivselt töötasid hispaania rahupooldajad, kes viibisid alles hiljuti Prantsusmaal.

Hispaania vabariikliku emigratsiooni ühtsuse kasv ning kõigi antifrankistlike jõudude aktiveerumine kutsus esile ärevuse Franco soosijate leiris. Washingtonist saadud käsul hakkasid Prantsusmaa «maršaliseeritud» võimud 1950. aasta septembris hulgaliselt arreterima hispaania antifašiste. Vanglatesse on heidetud ja Prantsusmaalt välja saadetud need vabaduse eest võitlevad hispaanlased, kes koos prant-

suse patriootidega olid kangelaslikult võidelnud natsistlike röövullutajate vastu vastupanujõudude ridades. Prantsuse kaitsepolitsei rüüstas paljude antifašistlike organisatsioonide ruume. Prantsusmaal on keelatud Hispaania Kommunistliku Partei ja Kataloonia Ühendatud Sotsialistliku Partei tegevus. On suletud hispaania kommunistide ajaleht «Mundo Obrero».

Protesteerides fašistlike rüüstamiste vastu Prantsusmaal, kirjutas hispaania rahva juht Dolores Ybarruri, et palavikuliselt sõjaks ettevalmistuvaid ameerika imperialiste teeb rahutuks see panus, mille hispaania antifašistid on andnud võitlusse demokraatia eest. «Inimeludega kauplejad, kes valmistavad ette prantsuse noorsoo surma ja Prantsusmaa hävitamist uues sõjas, ei suuda leppida sellega, et hispaania vabariiklased liidavad oma jõupingutusi rahuleeri jõupingutustega, mille eesotsas seisab Nõukogude Liit, et nad koos prantsuse rahvaga ütlevad «ei» sõjale Hispaania olemasolu nimel, Prantsusmaa olemasolu nimel, miljonite inimeste eluõiguse nimel, keda jänkide imperialism ähvardab surmaga.»

Reaktsioon ei suuda terrori ja tagakiusamistega peatada hispaania rahva võitlust rahu ja demokraatia eest. Prantsuse võimude terroristlik tegevus kutsus välja rahvaste viha ja meelepaha. Protestiks hispaania demokraatide tagakiusamiste vastu on paljudes Prantsusmaa linnades toimunud streike, miitinguid ja meelevaldusi.

Koos prantsuse rahvaga astuvad hispaania antifašistide kaitseks välja kõik demokraatlikud jõud ja kõik rahupooldajad. Paljudes maades on miljonid hea tahtega inimesed tõstnud vihaga häält Prantsuse võimude jultunud provokatsioonide vastu.

Rahu ja demokraatia leer ning kõik hispaania vabariiklaste sõbrad rakendavad kõik jõupingutused selleks, et nurja ajada reaktsionääride ja fašistide roimarlikud kavatsused, kes unistavad hispaania demokraatide kõige võitlusvõime osa hävitamisest. Ameerika imperialistidel ei õnnestu iialgi murda hispaania rahva tahet, kes võitleb Franco fašistliku diktatuuri vastu. Hispaania patriootide võitlust Franco vastu, rahu ja demokraatliku vabariigi eest toetab kogu progressiivne inimkond.

V. Tšernõšov.

SISUKORD

Jänkide imperialism Hispaanias	3
Strateegilised plaanid Aafrikas	9
Koostöö mereväe alal	10
Nafta	14
Elektrienergia	17
Ameeriklaste tungimine ühiskondlikult kasutatavasse ette- võttesse Hispaanias	24
Lisa	35
Franco — see on sõda	37
Seletused kaardi juurde	38
Järelsõna	45

Vastutav toimetaja H. Klement.

Tehniline toimetaja E. Lelap.

Ladumisele antud 4. VI 1951. Trükkimisele antud 18. VIII 1951. Trükiarv 3000. Paber 54 × 84, ¹/₁₆. Trükipoognaid 3,5 + liisa 0,25. Formaadile 60 × 92 kohaldatud trükipoognaid 3,075. Arvutuspoognaid 3,31. MB-03841. Trükikoda „Pioneer“, Tartu, Kastani 38. Tellimise nr. 1049.

На эстонском языке.
Висенте Урибе. Имперализм
янки в Испании.

Hind rbl. 1.15

Rbl. 1.15

A-19133
II

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00448034 1